

HØGSKOLEN I HARSTAD

Skriftserie

GRUPPEINTERVJUET -

avgrensing, anvendelse og anvisning

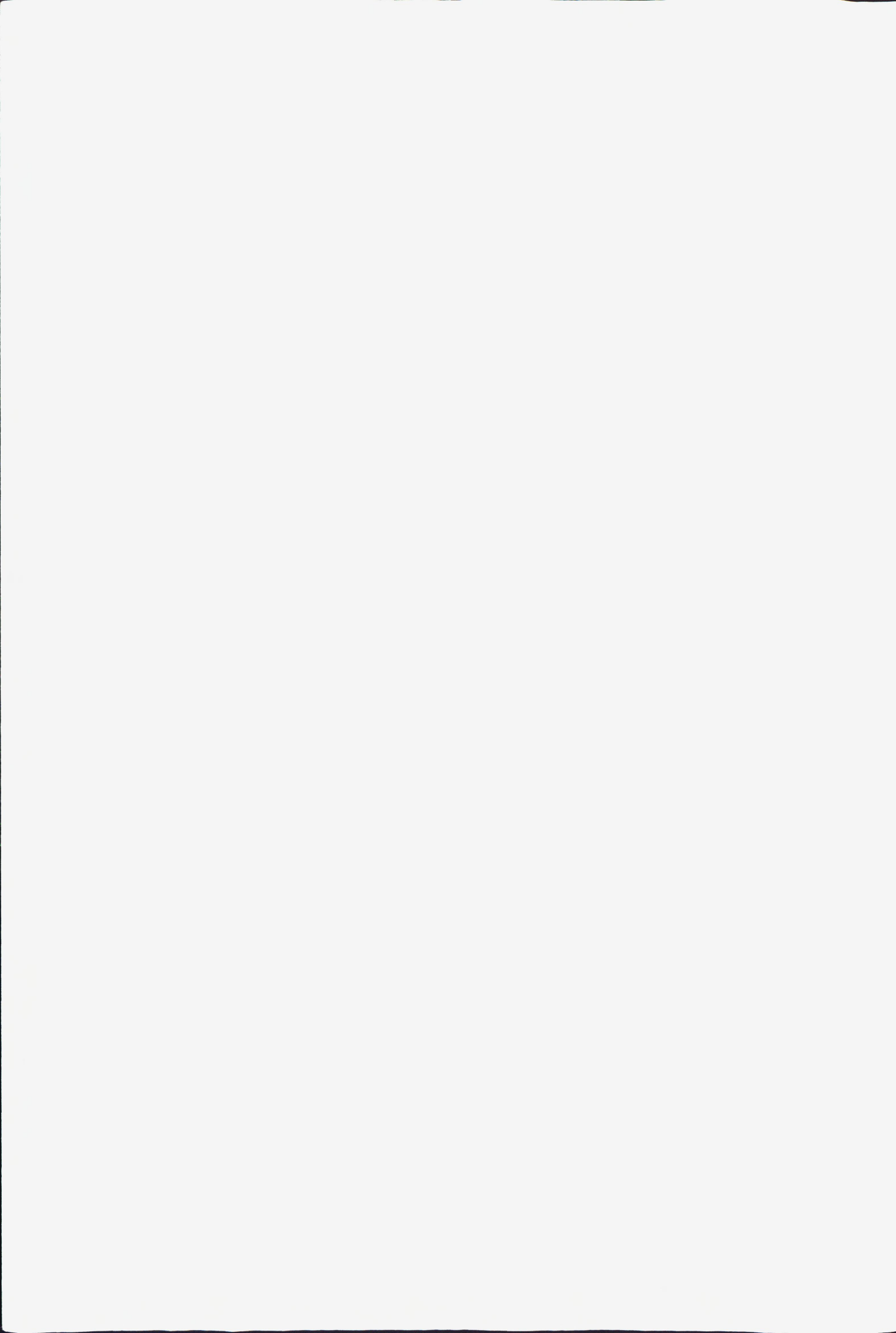
Terje Thomsen

HiH Skriftserie 1998/2 - Harstad College

HØGSKOLEN I HARSTAD
HARSTAD COLLEGE

Tittel		Nummer/Number
Gruppeintervjuet - <i>avgrensning, anvendelse og anvisning</i>		1998/2
		Sider/Pages
		19
Forfatter/Author		
Terje Thomsen		
Avdeling/Department	Prosjekt/Project	
Avd. for Helse- og sosialfag		
Sammendrag/Abstract		
<p>I dette heftet gjennomgås gruppeintervju som metode i samfunnsvitenskapelig forskning. Heftet er delt inn i tre deler, hvor vi i den første delen får en avgrensning og presisering av begrepet gruppeintervju. I den andre delen presenteres mulige anvendelsesområder for bruk av gruppeintervju, mens vi i den tredje delen får anvist mulige måter for gjennomføring av gruppeintervju.</p>		
Stikkord	Gruppeintervju, Metode	Key Words
ISBN	82-453-0089-6	ISSN
		0807-2698

FORORD

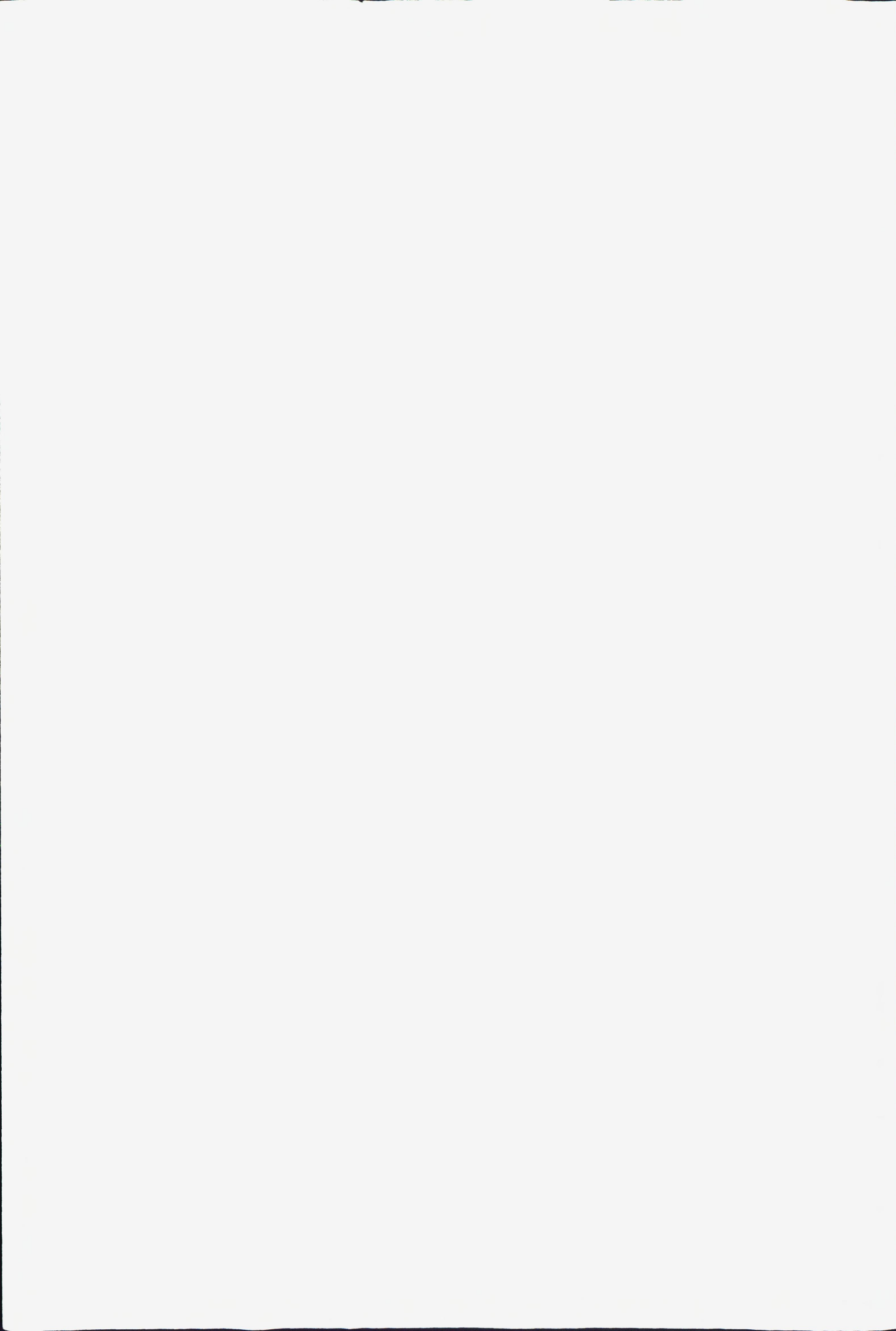
Intervju er en mye brukt metode for datainnsamling i studentarbeider såvel som større vitenskapelige arbeider. Gjennom min egen praksis som forsker, underviser og veileder har jeg gjentatte ganger opplevd at intervju er blitt omtalt som en entydig og klart definert størrelse uten at man har kunne sagt noe nærmere om hva en egentlig legger i begrepet - og metoden. Spesielt vanskelig har det blitt når man har prøvd å bevege seg inn på mer spesielle typer av intervju som for eksempel gruppeintervju.

For å avhjelpe, og klargjøre elementære forhold rundt bruk av gruppeintervju som metode har jeg derfor skrevet dette heftet som jeg håper kan være til hjelp for studenter og andre som kommer i situasjoner hvor det kan være hensiktsmessig å nytte denne metoden for datainnsamling.

Harstad, 20. mars 1998

Terje Thomsen

Høgskolelektor

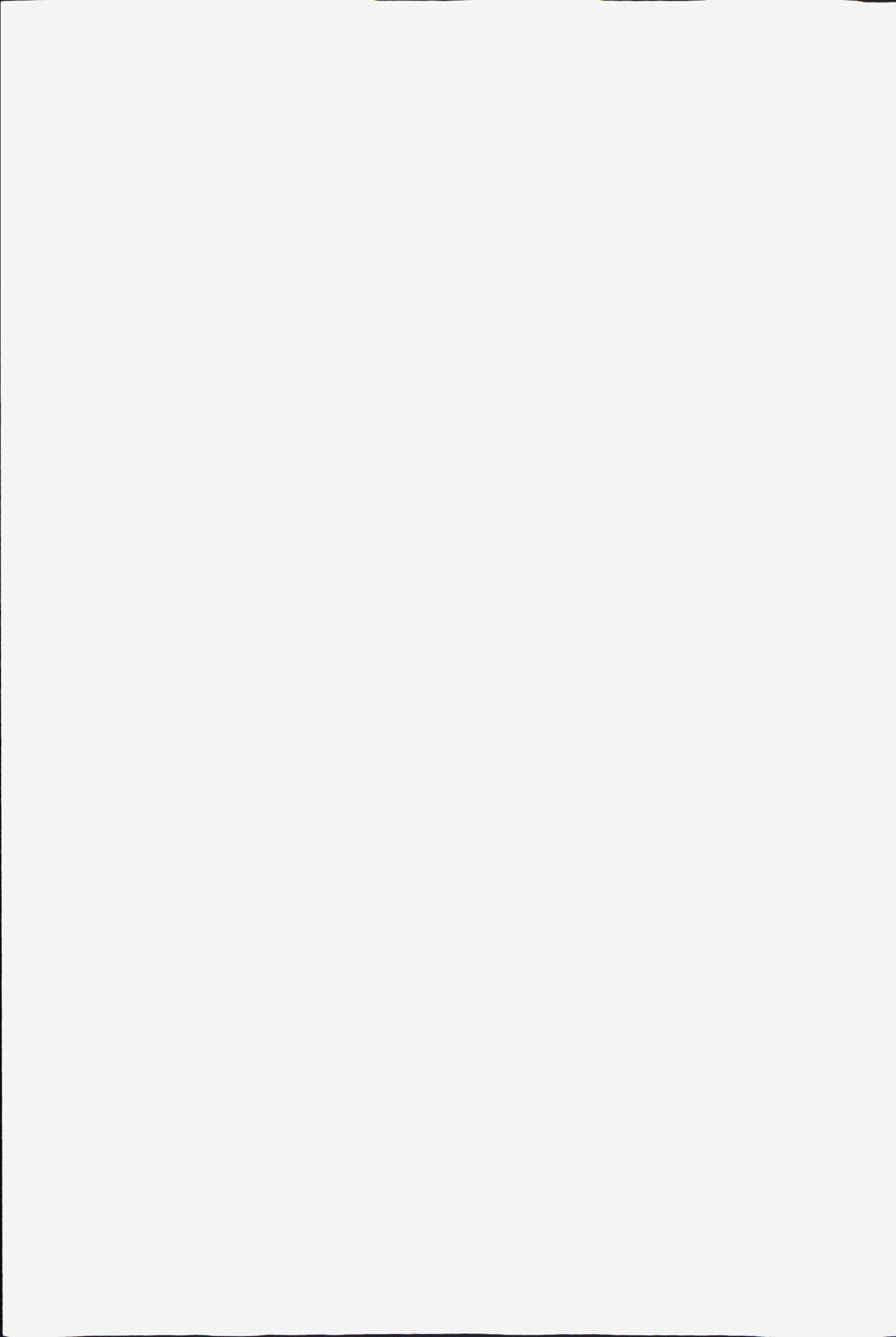

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	1
INNHOLDSFORTEGNELSE.....	2
FIGURLISTE.....	2
GRUPPEINTERVJUET -avgrensning, anvendelse og anvisning.....	3
Trekk ved intervjuets utvikling	4
Den folkelige «trussel»	5
Kilde til ny kunnskap?.....	6
AVGRENSNING	6
Gruppe A - En forsker, en informant.....	9
Gruppe B - En forsker, flere informanter	9
Gruppe C - Flere forskere, en informant.....	9
Gruppe D - Flere forskere, flere informanter	9
ANVENDELSE	11
Gruppeintervjuet - en kvintessensiell metode innen kvalitativ forskning... ..	11
Høyere tempo til lavere pris?.....	12
ANVISNING	13
Forberedelse	13
Prosess	14
Alle må få komme til ordet	15
Forskeren som «djevelens advokat».....	15
Å forhandle om virkeligheten	15
Etterarbeid	17
Avsluttende kommentar.....	17
LITTERATUR.....	19

FIGURLISTE

Tabell 1 - Almen klassifisering av intervju etter antall deltakere i intervjusituasjonen	8
Tabell 2 - Type av gruppeintervju og dimensjoner (fra Fontana & Frey, 1994).....	10

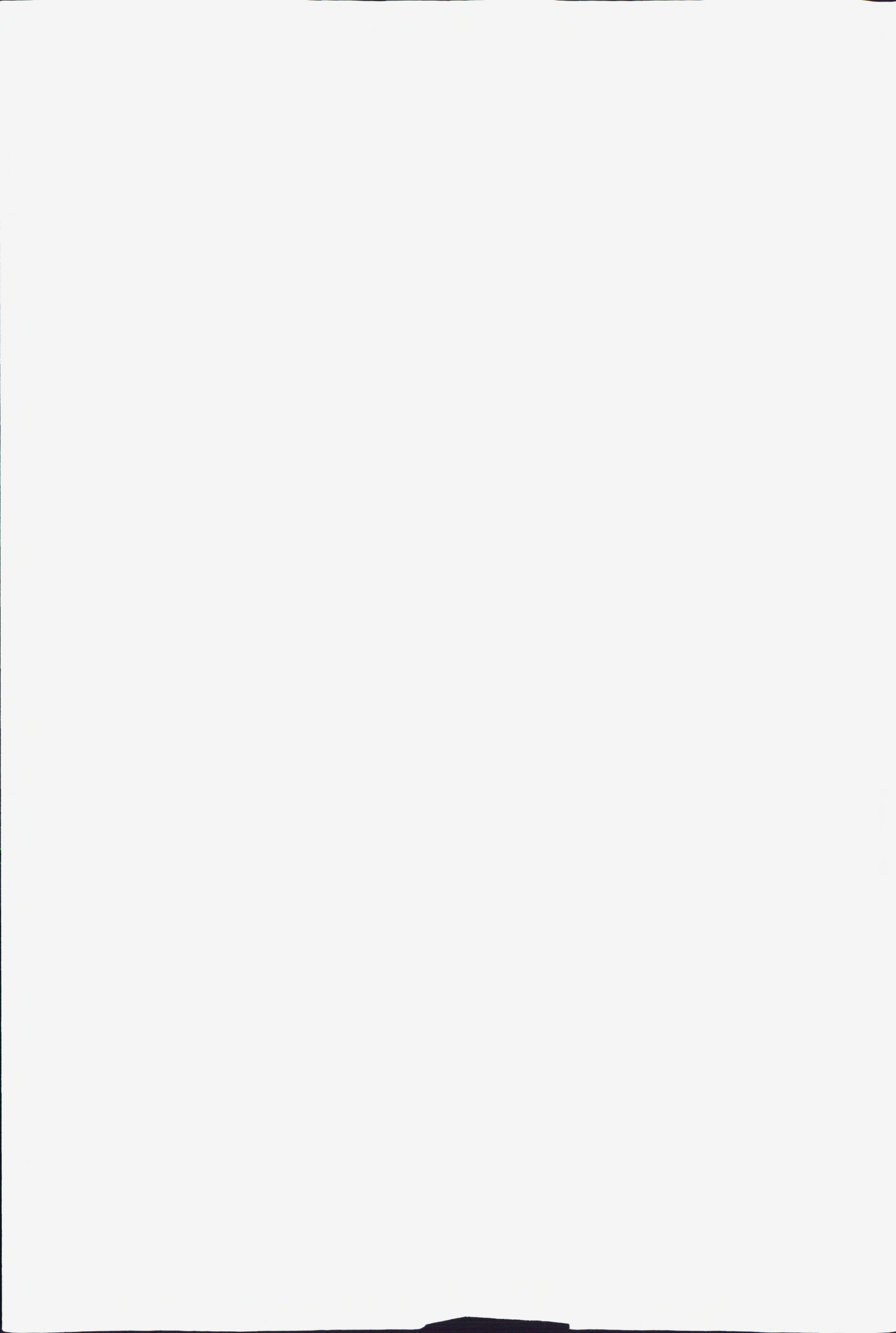
GRUPPEINTERVJUET -avgrensning, anvendelse og anvisning

«If all the problems of question wording could be traced to a single source, their common origin would probably prove to be in taking too much for granted»

S. Payne, «The art of asking questions» (1951)
i Densin & Lincon (1994)

Vi har alle en intuitiv forståelse av hva et intervju er for noe - enten vi assosierer det med en journalist som stiller spørsmål, en person fra et markedsbyrå som vil vite vår kategoriserte mening om dette og hint, noe som foregår i forbindelse med ansettelse til en jobb eller noe helt annet. Med den utbredelse bruk av intervju har fått i dagens samfunn er det ikke vanskelig å ha en formening om at bruk av intervju er viktig, enten det dreier seg om avisreportasjer, meningsmålinger eller ansettelser.

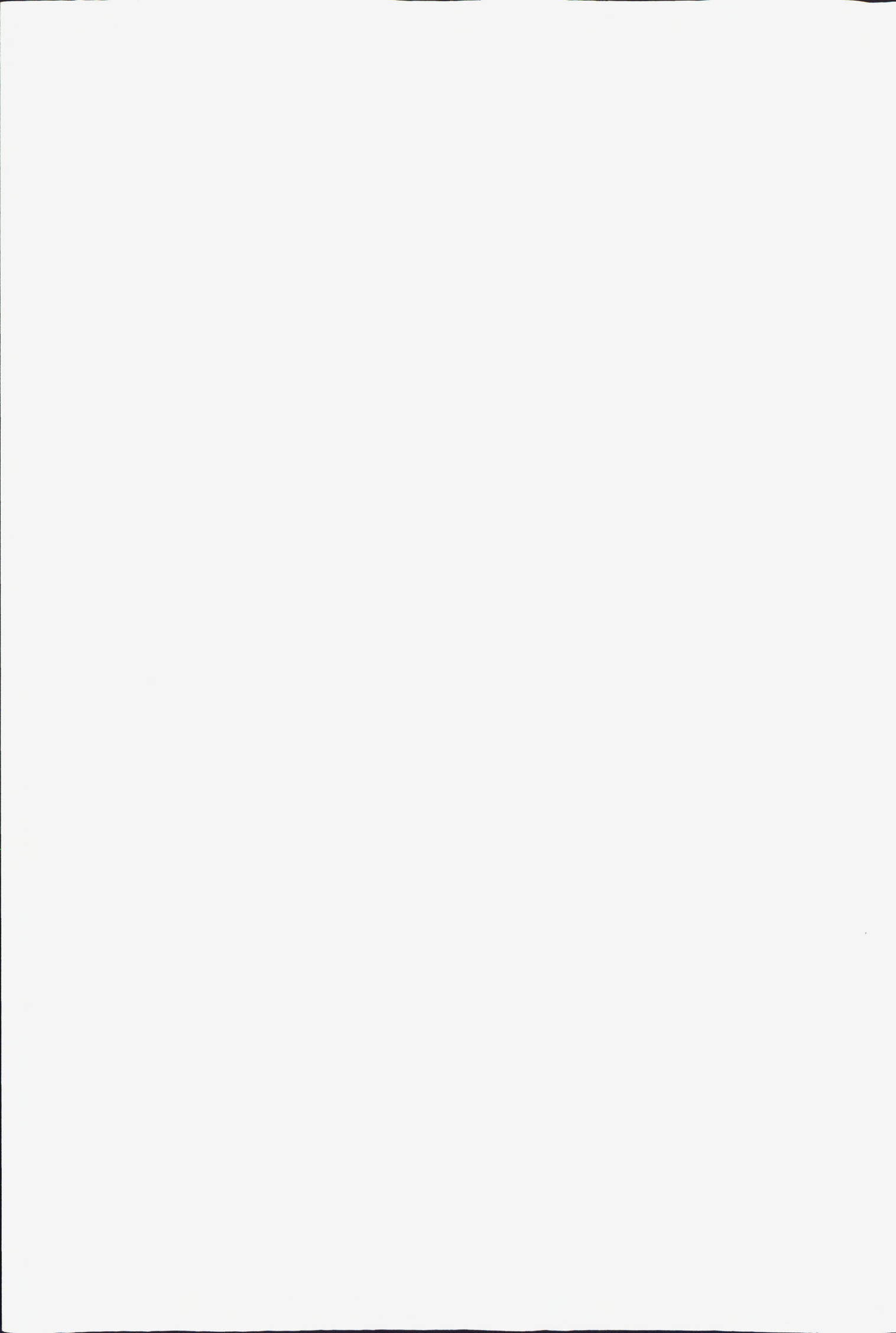
Hvis vi eksempelvis griper fast i det siste - ansettelser - så vet vi at hvis vi etter å ha søkt på en jobb blir innkalt til intervju så er vi kommet høyt på rangeringslista over aktuelle søkere, og vi vet at i praksis kan intervjuet godt være den faktoren som avgjør hvem som faktisk settes. Det er med andre ord lett å ha en intuitiv forståelse av hva intervju er, hvordan det utføres og hva det brukes til. Intervju har på en måte vært så nært dagliglivets forståelsesform at vi ofte har tatt dets gyldighet for gitt, og i liten grad reflektert over intervjuets metodiske validitet. I det følgende vil jeg derfor først avgrense begrepet hovedsakelig gjennom en kort historisk oppsummering av intervjuets utvikling i dette århundret. Så vil jeg peke på noen anvendelsesområder for gruppeintervju, for til slutt å antyde noen praktiske tips som kan være verdt å ha med seg hvis en ønsker å bruke denne metoden for datainnsamling.

Trekk ved intervjuets utvikling

Selv om bruk av intervjuer nok alltid har forekommet ut fra dagliglivets forståelsesform, er det først det siste århundret dette har vært systematisk brukt i vitenskapens tjeneste. En av de første vitenskapelige undersøkelser vi kjenner til som ble utført ved hjelp av intervju, var en form for levekårsundersøkelse Charles Boot gjennomførte i England i 1886 (Fried & Elman, 1969), hvor han gikk systematisk til verks ved å intervju beboere i fattige strøk av London om deres livssituasjon. Metoden som ble benyttet er i dag kjent som en form for ustrukturerte intervju ved hjelp av full deltakelse i forskningsfeltet (såkalt «antropologisk metode») (Hammersley & Atkinson, 1987) i det han gikk inkognito inn i feltet og ga seg ut for å være en fattig beboer. På denne måten kom han i kontakt med miljøet han ønsket å forske på (Fried & Elman, 1969; Fontana & Frey, 1994). I tiden før første verdenskrig var dette den rådende måte å drive samfunnsvitenskapelig datainnsamling, selv om metoden ikke var helt uten farer. Et eksempel på et forsøk av denne typen som gikk galt, var en gruppe psykologer som ønsket å studere livet på en psykologisk institusjon fra innsiden. De ga seg ut for å være tvangsinnlagte pasienter *uten* å klarere dette med institusjonen. Da disse hadde samlet de data de ønsket, og ville avslutte prosjektet ville - nært sagt selvfølgelig - ingen slippe dem ut (de var jo tvangsinnlagt!). Det var heller ikke uproblematisk å få avdelingens ledelse til å kontakte vedkommende som hadde godkjent prosjektet i helseministeriet (hvem tror på en schizofren person som påstår at han er forsker og ber en psykolog om å kontrollere dette på departementsnivå?) (Rosenhan, 1973).

I tiden rundt første verdenskrig ble intervju stadig oftere brukt til å foreta ulike psykologiske tester (Fontana & Frey, 1994), og da gjerne i forbindelse med å fastslå hvem som var (eventuelt hvem som ikke var) skikket til å utføre bestemte oppdrag blant annet i krisesituasjoner (forløperen til dagens «head-hunting» byråer). Det var også på denne tiden at gruppeintervjuet kom på banen. Gruppeintervjuet ble snart et populært redskap, spesielt innenfor markedsundersøkelser, (Bogardus, 1926; Goleman, 1962) i det

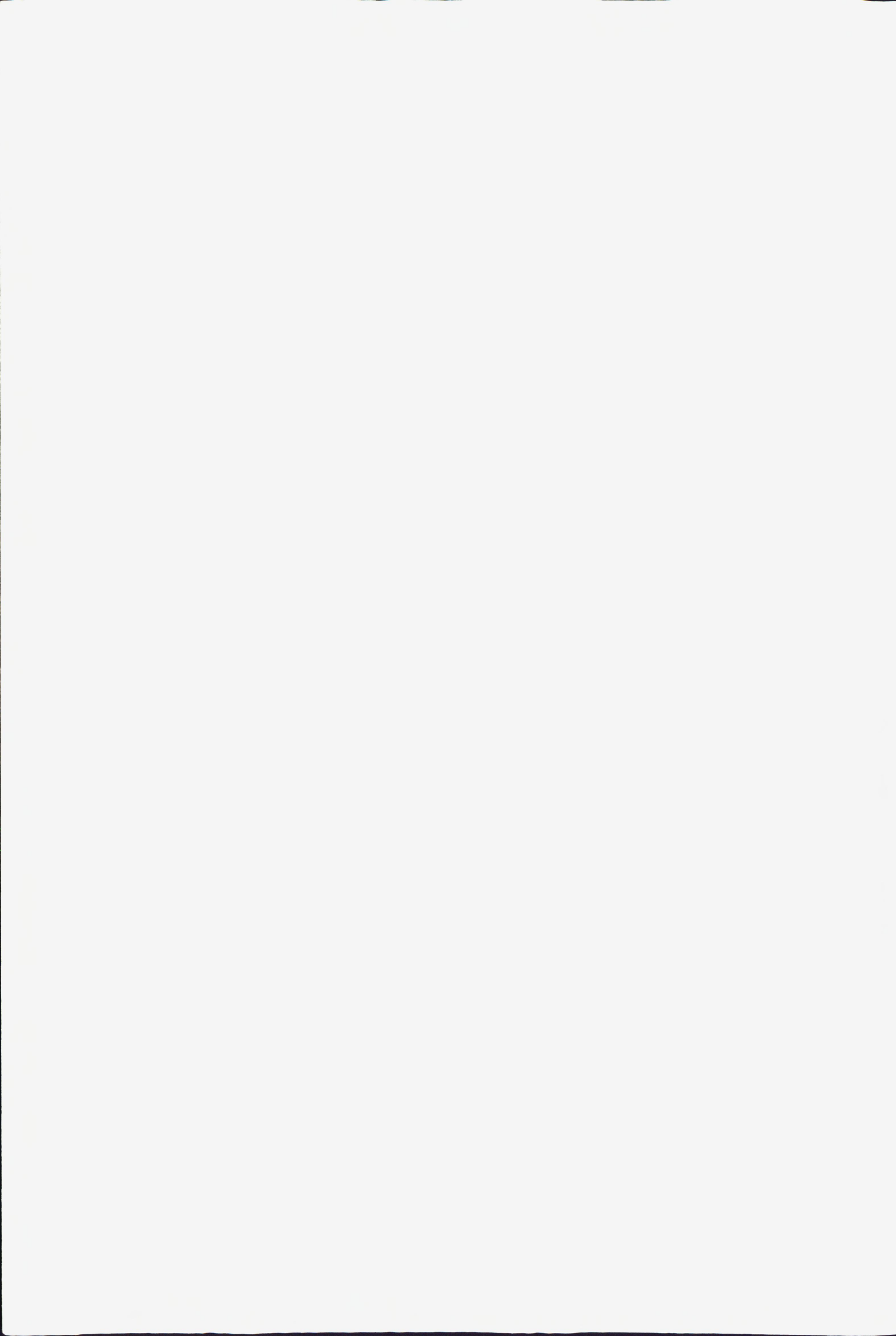

man gjennom denne intervjuformen relativt enkelt kunne finne ut hvordan en forbrukergruppe ville ta imot et nytt produkt eller kartlegge hvilke produkt markedet savnet.

I samfunnsvitenskapen hadde man selvfølgelig også kjennskap til forskjellige former for intervjuer. Dette til tross hadde samfunnsforskeren tradisjonelt sett karakter av å være en slags deltakende observatør (Kalleberg, 1990) i det feltet eller den gruppa som skulle undersøkes eller evalueres. I den grad man gikk ut for å hente inn synspunkter fra feltet var dette ofte synonymt med kvalitative rundspøringer (såkalt «survey-forskning») (op.cit.) Selv om man i siste halvdel av det tjuende århundret har drevet en god del med bruk av forskningsintervjuer, var den vitenskapelige forskningen omkring kvalitative intervjuer i slutten av syttitallet kommet så kort at den danske sosiologen og metodeforskeren Steinar Kvale uttalte at hvis vi hypotetisk sett skulle han innført ett forbud mot bruk av intervjuer i forskning til dens metodiske status var avklart, så ville det med stor sannsynlighet ha lammet vesentlige deler av dagens forskning (Kvale, 1979). Dette har imidlertid forandret seg litt de siste 15-20 årene, og bruk av kvalitative forskningsintervju er etterhvert blitt en mer anerkjent og viktig del i den samfunnsvitenskapelige forskningen (Watts & Ebbut, 1987; Fontana & Frey, 1994)

Den folkelige «trussel»

Kvale (1984) tar for seg intervjuets politiske aspekt. Han nevner spesielt to forhold; alminnelige mennesker får mulighet til å komme til ordet og med egne ord beskrive sin verden, i motsetning til spørreskjemaer med ekspertbestemte spørsmålsformuleringer og svaralternativer, og sist men ikke minst at det kan være politisk truende å komme under samfunnets overflate på en forsåvidt ukontrollert måte som kvalitative intervjuer vil innebære (Fried & Elman, 1969; Kvale 1984).

Kilde til ny kunnskap?

Når en arbeider med intervju - og da spesielt gruppeintervju - vil det etterhvert dukke opp en del spørsmål som om intervjuer i det hele tatt er en bra måte å drive datainnsamling på, eller om vi kan få noen kunnskap ved hjelp av intervju som vi ikke like godt, og mye billigere, kan få ved hjelp av gode spørreskjema.

Vi vet at blant annet innenfor den postmodernistiske vitenskapstradisjonen¹ er bruk av intervju ofte blitt fratatt sin vitenskapelige status i det denne metoden vanskelig kan oppfylle postmodernismens strenge krav til objektivitet og etterprøvbarhet. Innenfor en fenomenologisk/hermenautisk² forståelseshorisont vil en sannsynligvis ikke en gang prøve å reflektere over bruk av intervju som metode da intervju for dem per definisjon er uvitenskapelig (Kvale, 1979).

AVGRENSNING

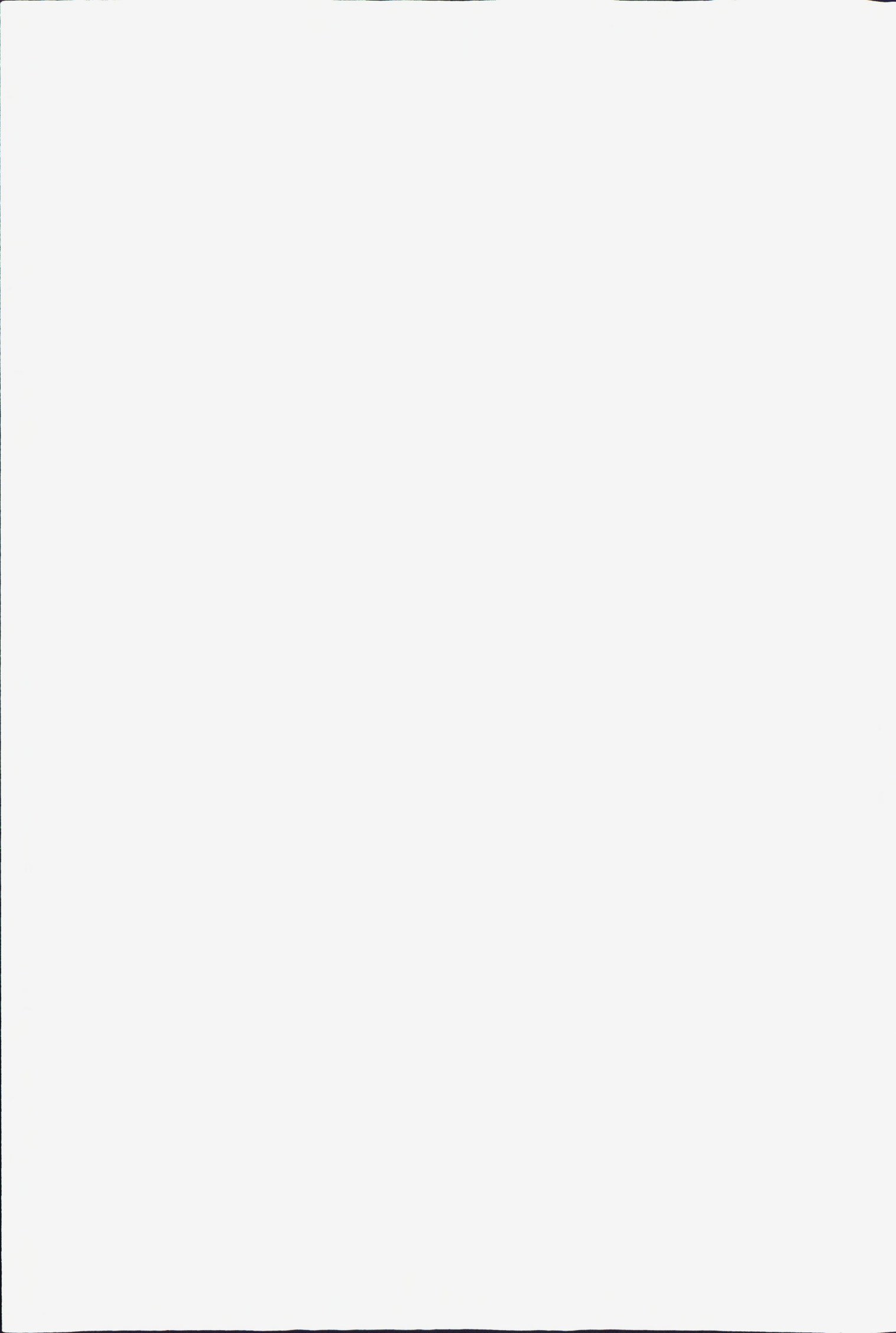
Som antydning overfor er det vanskelig å gi en entydig avgrensning på hva som faller inn under intervjuaproplyen. I denne sammenhengen er det gruppeintervjuet som står i fokus. Det kan innledningsvis derfor være naturlig både å gå litt nærmere inn på fenomenene intervju og gruppe. Et godt utgangspunkt for å definere intervju, er å se på det som en metode for datainnsamling hvor en baserer seg på samtaler mellom intervjuer(e) og informant(er). (Jacobsen, 1993).

I et forsøk på å finne en klarere tilnærming til selv intervjubegrepet, synes det i første omgang naturlig å skille mellom noen ulike typer av intervju; strukturerte, standardiserte og uformelle (Kvale, 1984). Strukturerte intervjuer

---

¹ Den postmodernistiske tradisjoner innebærer - i likhet med positivistisk vitenskapsfilosofi - at en observasjonsmetode skal kunne resultere i objektive data som kan danne basis for formaliserte dataanalyser.

² Den hermenautiske forståelsesform var opprinnelig læren om å fortolke meningen i litterære tekster, men har senere også blitt utvidet til å omfatte samtale og handling.

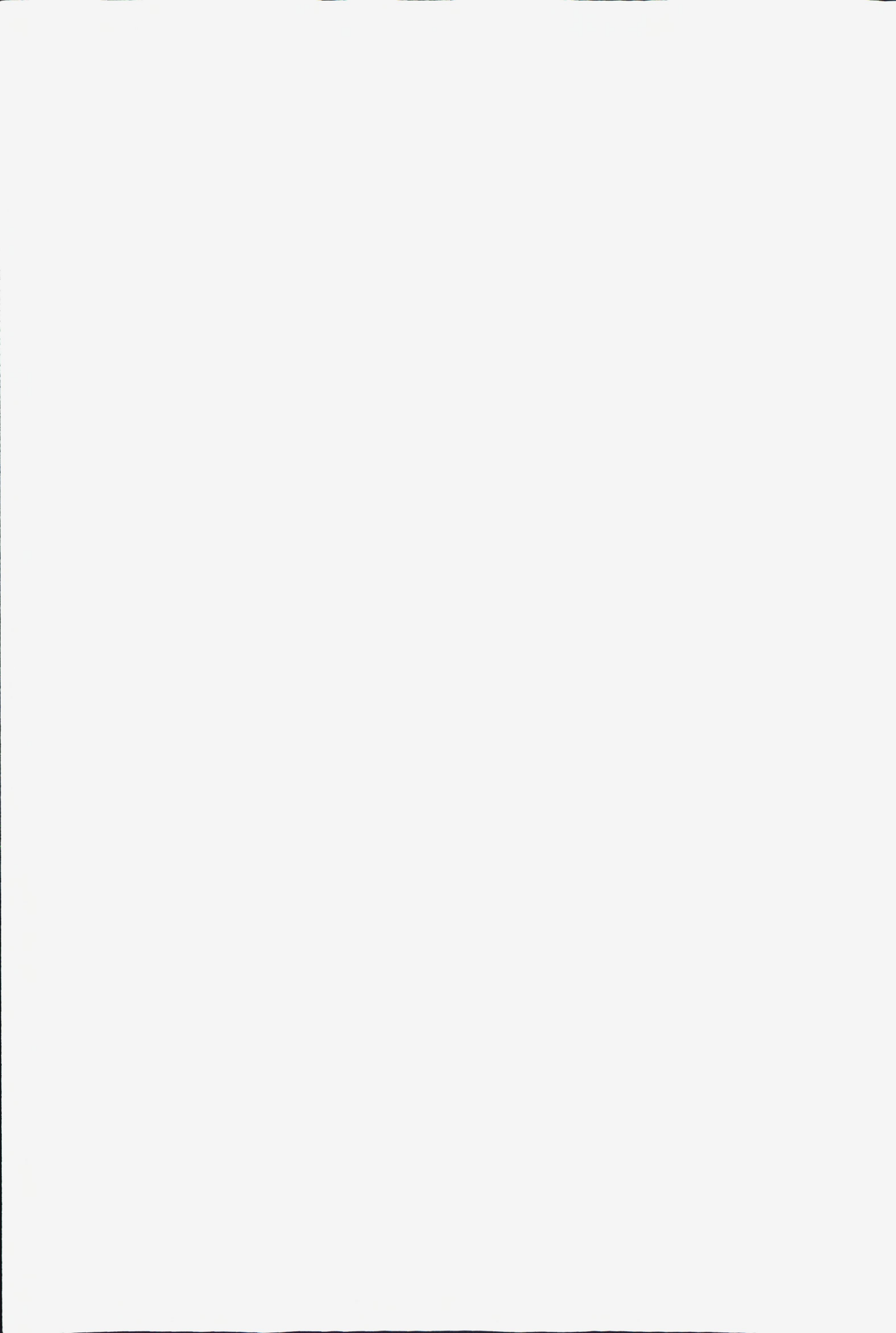

består av lukkede spørsmål av flervalgstypen med på forhånd definerte svarkategorier. Dette kan gjennomføres som en surveyundersøkelse, enten ved at forskeren gjennom et intervju stiller en rekke spørsmål som på forhånd er definert, hvor informanten gis muligheter til å velge mellom forskjellige svaralternativer (lukkede spørsmål), eller en kan velge å sende ut standardiserte spørreskjema hvor informanten krysser av for hvilket svaralternativ han eller hun velger.

Hvis vi velger å benytte de standardiserte intervjuene gir vi informantene åpne spørsmål, hvor vi på forhånd har utformet spørsmålene og fastlagt i hvilken rekkefølge de skal stilles, men hvor informanten selv gis anledning til å formulere sine svar. I den siste kategorien - de uformelle intervjuene - vil hverken spørsmål eller svaralternativer være klart definert på forhånd (selv om forskeren nok vil ha en eller annen form for intervjuguide). Denne metoden gir forskeren gode muligheter til selv å styre intervjuet i en slik retning at han får de svar eller de opplysninger han er ute etter underveis i intervjuet. Han kan for eksempel ta fatt i noe informanten sier og kanskje endre retningen på hele intervjuet for å få tak i kunnskap eller opplysninger han ellers ikke ville fått.

Som nevnt ovenfor har gruppeintervju med stort hell vært benyttet innen markedsføringsrelaterte områder siden tiden rundt første verdenskrig, uten at dette har ført til at metoden har fått den helt store gjennomslagskraften innen samfunnsforskning, og vi ser at det først er i løpet av 80- og 90-tallet at gruppeintervjuets metodiske validitet virkelig er satt på dagsorden.

Hvis vi først ønsker å se vitenskapelig på gruppeintervju, er det innledningsvis viktig å avklare hva vi legger i begrepet gruppe, og tilsvarende hva vi legger i begrepet gruppeintervju. Deretter blir det viktig å avklare hva vi faktisk ønsker å bruke denne intervjuformen til.

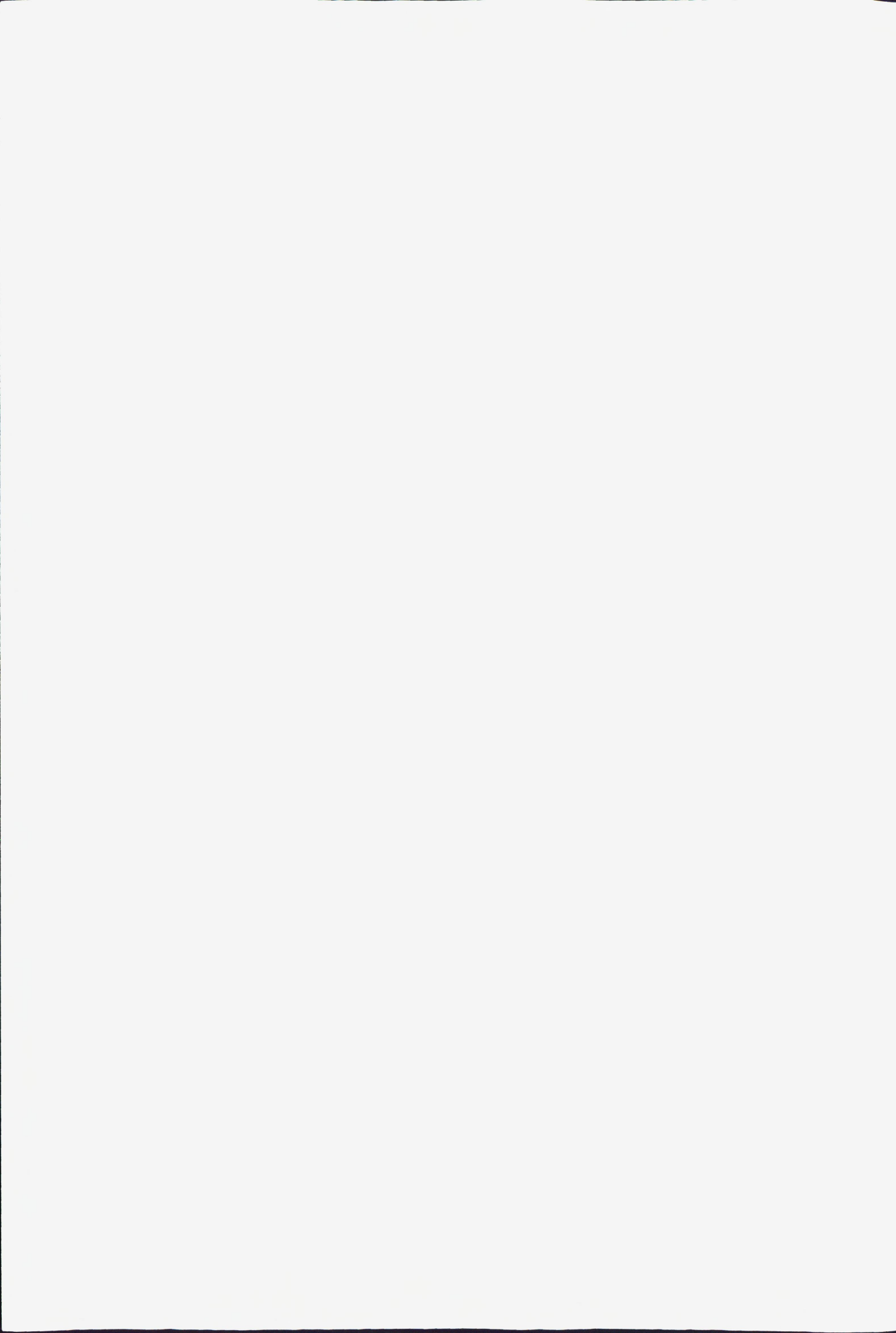
Det finnes en mengde teorier på hva en gruppe er, alt fra et lands statsborgere via en fotballklubb til innsatte i et fengsel vil kunne være en gruppe. Det som skal til for at vi skal kunne kalle det en gruppe, er at det har noen særtrekk som kan skille dem fra andre. Hvis vi tenker etter er vi alle mer eller mindre deltakere i en mengde forskjellige grupper (jobb, familie, lokalsamfunn, idrettslag etc.) Det synes også opplagt at vi vil benytte forskjellige forskningsmetoder på forskjellige gruppetyper. Jeg vil imidlertid ikke problematisere noe særlig over gruppebegrepet, men velger å bruke termen om en formell og klar avgrenset gruppe (for eksempel et lærerkolegie ved en skole).

Det finnes sannsynligvis også like mange meninger om hva et intervju er, som om hva en gruppe er, og får å ytterligere avgrense problemområdet velger jeg å ekskludere den type intervju som går mer i retning av antropologisk feltforskning og heller konsentrere meg om intervjuer hvor deltakerne er oppmerksom på at de er i en intervjusituasjon som er klart avgrenset i tid og rom.

Som tidligere antydnet er intervjubegrepet ikke noen enhetlig og klart avgrenset størrelse. Det synes derfor naturlig å først gjøre en inndeling etter hvor mange personer det er i intervjusituasjonen, og i hvilket antall de er i forhold til hverandre.

	INFORMANT	
FORSKER	Gruppe A <i>En informant</i> <i>En forsker</i>	Gruppe B <i>Flere informanter</i> <i>En forsker</i>
	Gruppe C <i>En informant</i> <i>Flere forskere</i>	Gruppe D <i>Flere informanter</i> <i>Flere forskere</i>

Tabell 1 - Almen klassifisering av intervju etter antall deltakere i intervjusituasjonen

Gruppe A - En forsker, en informant

I gruppe A finner vi det jeg har valgt å kalle den klassiske intervjusituasjonen. Vi har her et forhold mellom forsker og informant på en til en, det vil si en forsker og en informant. Det er denne typen intervjuer de fleste av oss intuitivt forbinder med ordet intervju, og det er dessuten denne intervjuformen som har fått mest oppmerksomhet i samfunnsvitenskapens metodelitteratur. Sosiologenes inndeling mellom strukturerte, standardiserte og uformelle intervju er konstruert nettopp med tanke på denne intervjusituasjonen.

Gruppe B - En forsker, flere informanter

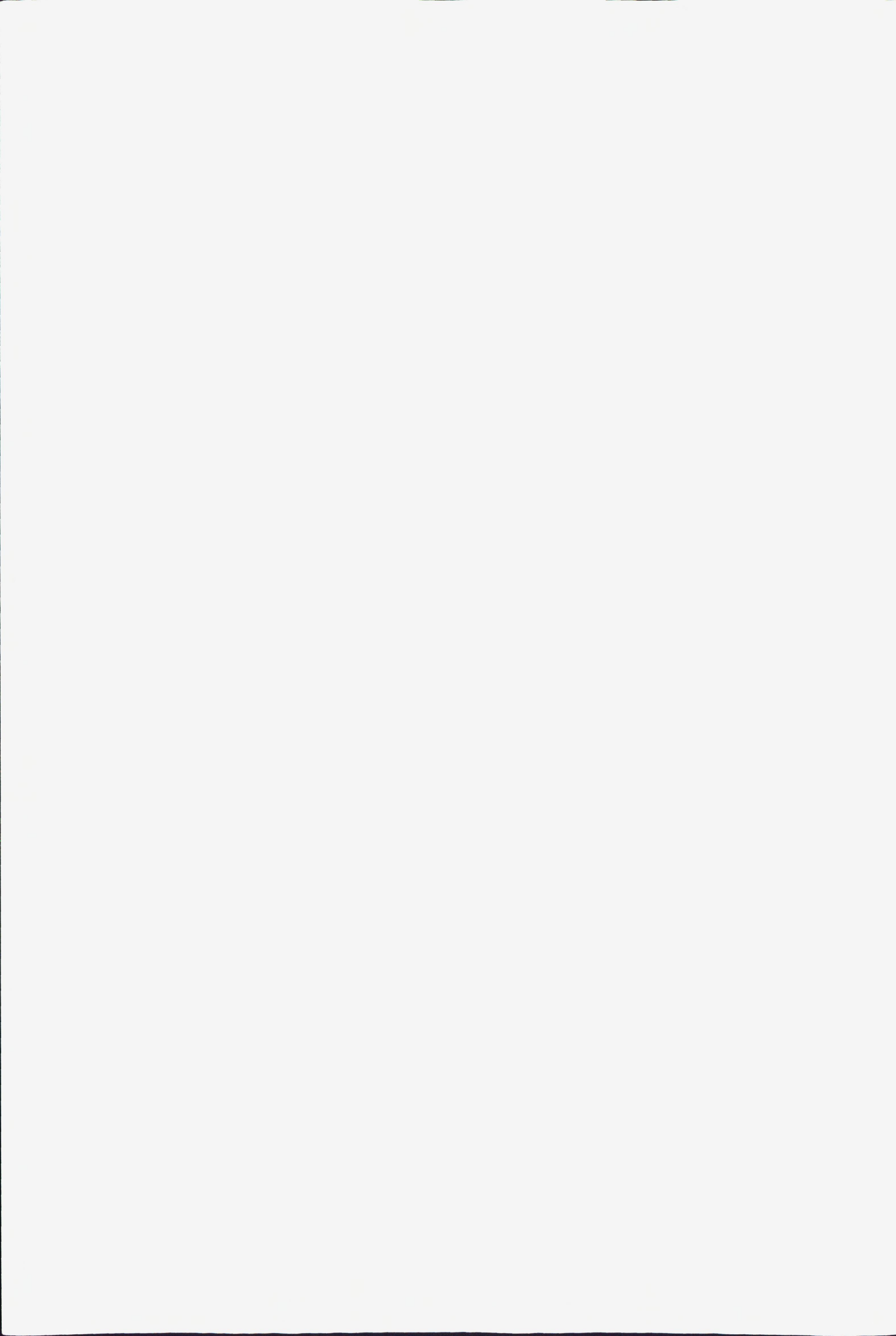
I gruppe B har en intervjusituasjonen med en forsker og flere informanter. Dette er kanskje den vanligste gruppeintervjusituasjonen. Også i denne situasjonen kan vi til en viss grad skille mellom standardiserte og uformelle intervjuer, selv om nok metoden egner seg best for de uformelle intervjuene.

Gruppe C - Flere forskere, en informant

Jobbintervjuet, eksamenskommissjonen eller politiforhøret er typiske representanter for denne typen intervjuer. Et typisk trekk er at det er en gruppe mennesker som intervjuer en informant. Fordelen med denne sammensetningen er at vi ved hjelp av flere forskere vil kunne få en grundigere analyse av en gitt situasjon. Noen forskere kommer kanskje på spørsmål som andre ubevisst har utelatt, eller kan ta opp nye tråder som de andre forskerne ikke nødvendigvis ser nytten av. I likhet med gruppe B vil det også her være mest naturlig å gjennomføre seansen som et uformelt intervju.

Gruppe D - Flere forskere, flere informanter

Den siste situasjonen finner vi i gruppe D, hvor vi har en gruppe forskere som går inn å intervjuer en gruppe informanter. Det typiske eksemplet på

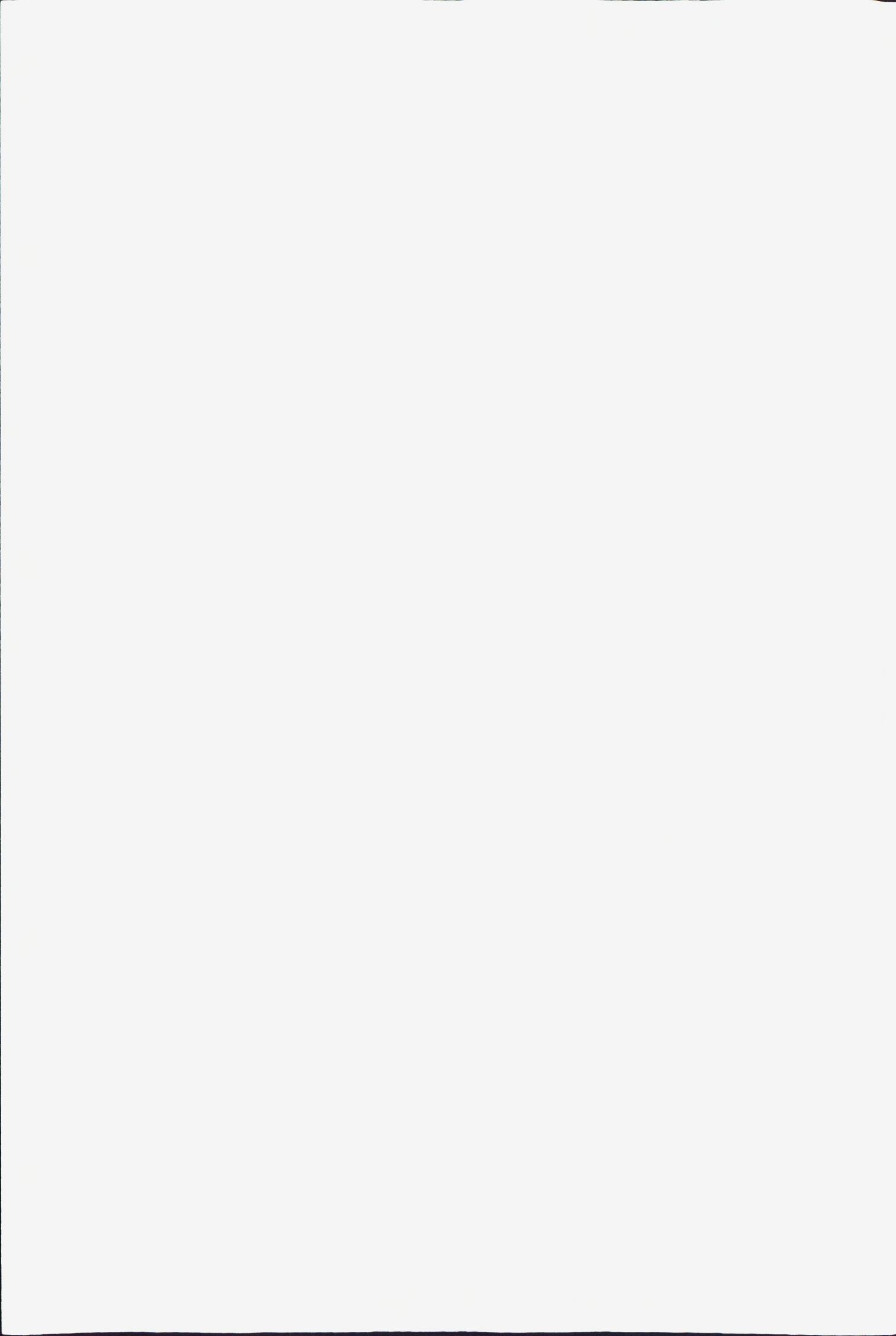

dette vil kunne være i et skoleutviklingsprosjekt hvor en forskergruppe møter alle lærerne på en skole for å oppsummere erfaringer på et gitt tidspunkt i prosjektet, for eksempel ved gjennomføring av organisasjonsutviklingsprosesser eller nye reformer. Etter min mening vil den selvfølgelige plasseringen av denne type intervju være i kategorien «uformelle intervjuer».

Med utgangspunkt i tabell 1 hvor kategoriseringen er gjort ut fra antall deltakere i intervjusituasjonen ser vi at gruppe B, C og D omfattes av gruppeintervjuparaplyen. Hos Fontana & Frey (1994) finner vi en annen modell for inndeling av gruppeintervju som baserer seg på formålet med intervjuet, og som også ser på hvilken kontekst intervjuet bør foregå i, samt intervjuerens rolle, spørsmålenes art og hva vi ønsker å oppnå innenfor de forskjellige gruppeintervjugenerne. Hoveinndelingen til Fontana & Frey fokuseres på at gruppeintervjuet kan deles inn i flere forskjellige typer som for eksempel focus group, brainstorming, nominal, field (natural) og field (formal) alt etter hva vi ønsker å oppnå med intervjuet. Dette illustrerer, slik jeg også har antydnet tidligere, at verken gruppeintervju eller gruppe er de entydige og intuitive størrelsene vi umiddelbart assosierer med begrepene.

TYPE	SETTING	ROLE OF INTERVIEWER	QUESTION FORMAT	PURPOSE
Focus group	formal-preset	directive	structured	exploratory preset
Brainstorming	formal or informal	nondirective	very unstructured	exploratory
Nominal/Delphi	formal	directive	structured	pretest exploratory
Field, natural	informal spontaneous	moderately nondirective	very unstructured	exploratory phenomenological
Field, formal	preset, but in field	somewhat directive	semistructured	phenomenological

Tabell 2 - Type av gruppeintervju og dimensjoner (fra Fontana & Frey, 1994)

ANVENDELSE

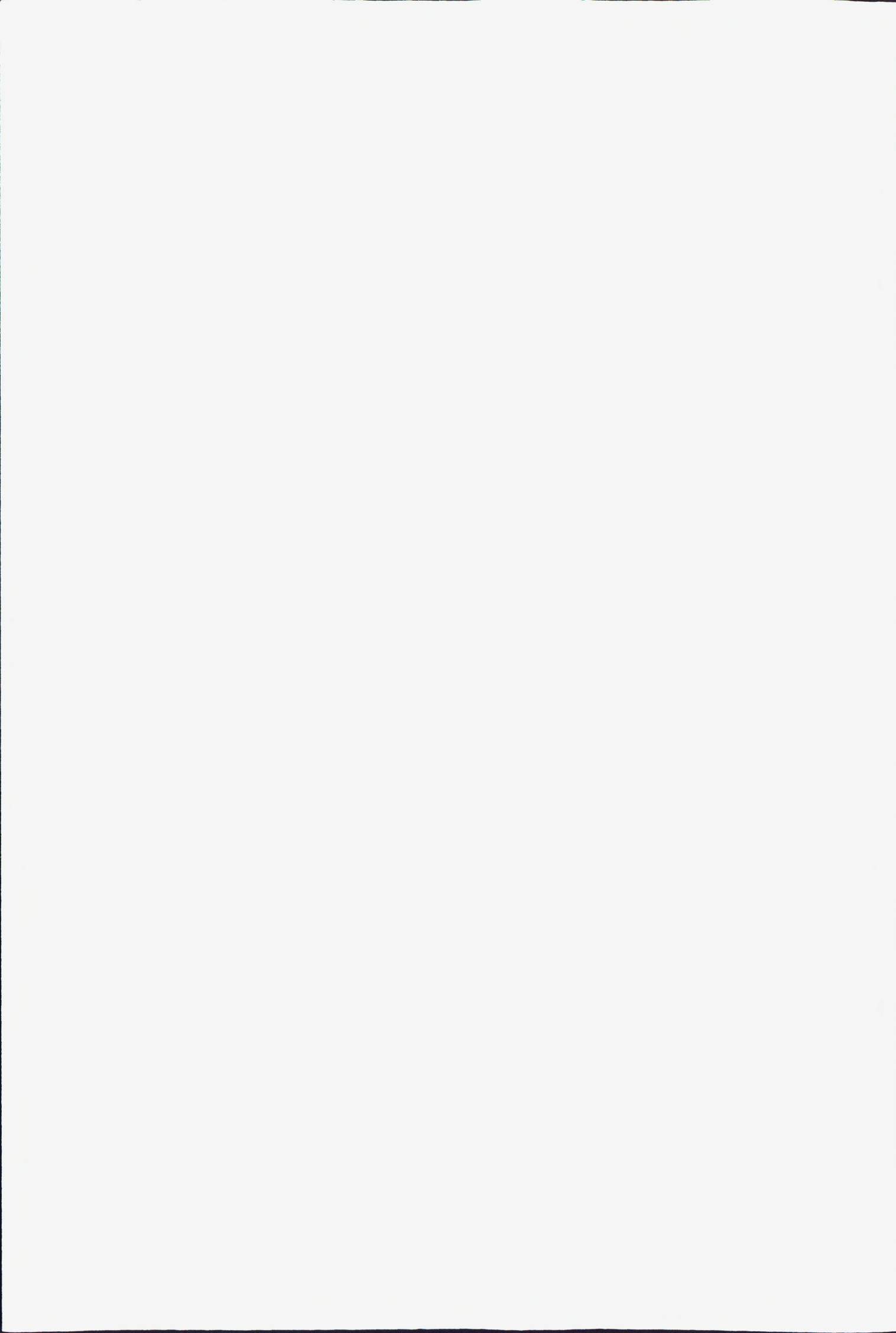
Vi har nå sett litt på noen ulike typer av intervjuer, og ser at intervjuer kan organiseres på en rekke ulike måter (j.fr. tabell 1 og 2). Et viktig spørsmål som da gjenstår er hvilke praktiske anvendelsesmuligheter har gruppeintervju? Vi skal se på hvordan gruppeintervju kan nyttes i forhold til forundersøkelser, som utvalgsmedium og om gruppeintervju som metode i det hele tatt har noen vitenskapelig egenverdi.

Gruppeintervjuet - en kvintessensiell metode innen kvalitativ forskning

Gruppeintervju brukes gjerne i forprosjekt til en større survey-undersøkelse (Dexter, 1970; Guba & Lincon, 1981; Watts & Ebbutt, 1987; Frey & Fontana, 1994). Brukt slik omtaler Watts & Ebbutt (1987) gruppeintervjuet som en «kvintessensiell metode innen kvalitativ forskning». Bakgrunnen for dette er at en gjennom gruppeintervju kan få et relativt godt blikk over et fagfelt på en enkel og rei måte til en (forholdsvis) billig penge (Watts & Ebbutt, 1987).

Bogardus (1926) trakk også frem at gruppeintervju kunne være et utmerket seleksjonsmedium i den en ved å intervjuer en gruppe lett ville oppdage hvilke personer det ville være fordelaktig å gi inn i en nærmere dialog med (hvem som hadde interessante meninger etc.)

Hvis en ønsker å studere holdninger eller meninger som har en latent karakter, og hvor det kan by på store vanskeligheter å få enkeltmedlemmer i et sosialt delsystem til å verbalisere dem, fordi de dannes og inngår i selve samhandlingen. (Det vil si at en er ute etter å finne holdninger som er bærende i dette systemet, uavhengig av om enkeltpersonene artikulere dem). Kan gruppediskusjoner brukes til å belyse den kontekst som meningene dannes i. (Goldman, 1962; Hoel & Hvinden, 1990; Jacobsen, 1993).

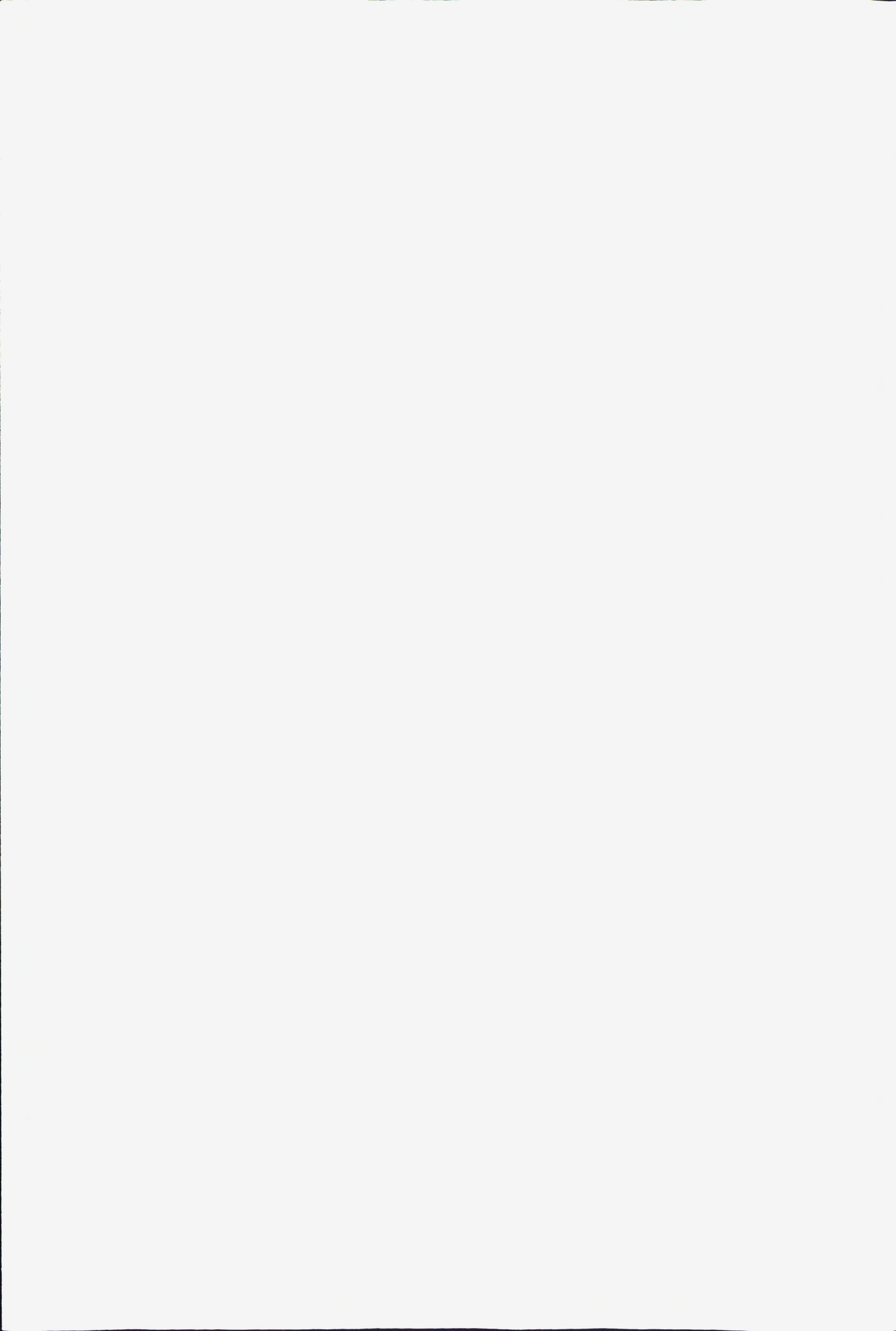
Et annet poeng med denne type intervju er at det vil oppstå en form for «kollektiv hukommelse» (Hoel & Hvinden, 1990) og spontanitet som kan føre til utsagn av typen «Nei, det var ikke slik... husker du ikke... etc.» underveis i intervjuet dersom en av deltakerne svarer «feil» eller noen andre i gruppa husker denne situasjonen på en annen måte. Deltakerne vil på denne måten kunne holde hverandre gjensidig i sjakk når det gjelder å gi et idealisert bilde av forholdene i en gruppe. På den andre side vil faren med slike intervjuer være at noen sterke element i gruppa ofte vil prøve å gjøre sine meninger til gruppas, eller kan tenkes å «sensurere» gruppas mening. Et eksempel på dette kan være en rektor som deltar i en intervjugruppe hvor skolens arbeidsmiljø diskuteres. Dette er noe vi vanskelig kan sikre oss mot, men absolutt et element vi bør være oppmerksom på underveis i prosessen.

Et siste, og vel egentlig ganske innlysende område hvor det vil være naturlig å nytte gruppeintervju er hvis en ønsker å kartlegge en «kollektiv praksis» (Hoel & Hvinden, 1990) hvor det å samle aktørene som utgjør samhandlingsfeltet vil kunne gi en enklere og bedre tilgang på dere innbyrdes forbindelser og handlingsmåter enn å snakke med deltakerne enkeltvis. Tanken bak dette er at en gruppe som et sosialt system ofte vil stå for noe annet en det gruppemedlemmene enkeltvis gjør. (Watts & Ebutt, 1987; Hoel & Hvinden, 1990).

I rene markedsundersøkelser vil det være formålstjenlig å nytte gruppeintervju som metode (Bogardus, 1926; Goldman, 1962) i det en på denne måten raskt får et inntrykk av hvordan markedet reagerer på et produkt, eller kanskje enda bedre finner ut hvilke(t) produkt som savnes i markedet.

Høyere tempo til lavere pris?

En ikke uvesentlig sidegevinst med bruk av gruppeintervju som metode, er i følge Jacobsen (1993) at vi ved denne intervjuformen vil kunne få et økt tempo og redusert pris sammenlignet med andre intervjuformer. Dette vil

selvfølgelig gå på bekostning av grundigheten i materialet, men vil kunne være en grei måte å skaffe oss oversikt over et fagfelt.

ANVISNING

I det følgende vil jeg skissere noen råd om momenter til ettertanke for arbeid med gruppeintervjuer. Selv om mitt utgangspunkt er gjennomføring av «formelle gruppeintervju»³ i en skolekontekst, tror jeg at noen av disse momentene også vil kunne være nyttige for forskere i andre situasjoner.

Forberedelse

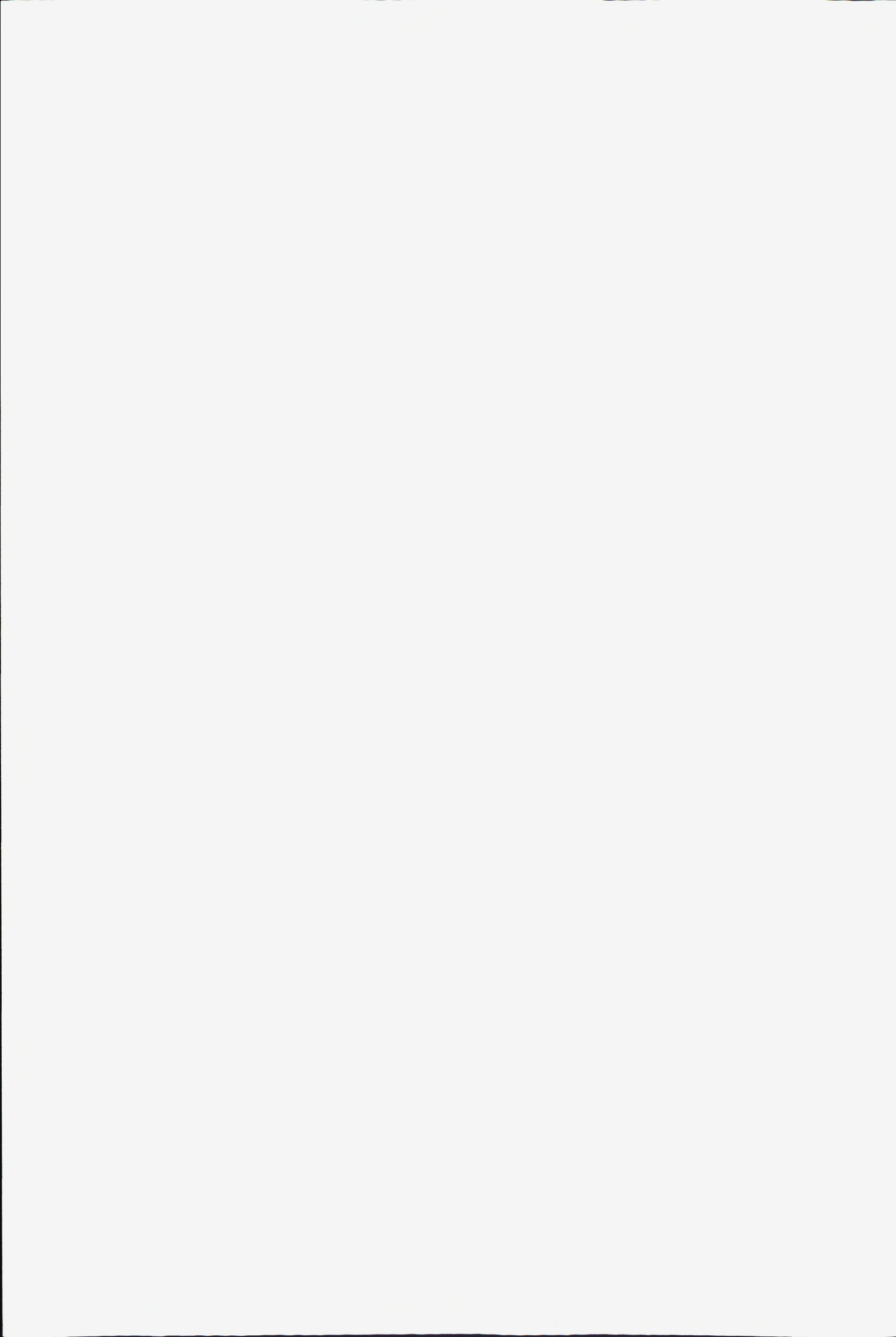
I et gammelt ordtak heter det at godt planlagt er halvt gjennomført, så også med gruppeintervju. I det følgende forutsetter jeg imidlertid at den formelle siden ved undersøkelsen er i orden⁴, og konsentrerer meg heller om å gi noen praktiske tips i forbindelse med forberedelsene til gruppeintervjuet.

For det første er det viktig å fastsette en teoretisk vinkel og et spesifikt formål for hva en ønsker å oppnå ved bruk av intervjuet, slik at alle er enig om, eller ihvertfall forstår bakgrunnen for undersøkelsen (Jacobsen, 1993). Ved å på forhånd gå ut med hva en ønsker (eventuelt ikke ønsker) å oppnå gjennom undersøkelsen, vil en kunne avskrekke en del personer som har «forskerangst». Det er et kjent psykologisk prinsipp at hvis folk bare vet hva som skjer, så blir ting straks mindre skremmende enn om en forsker bare kommer «busende» inn og stiller spørsmål. Det er ikke nok at for eksempel skolestyret eller skolens ledelse ved hva som skal skje. Det er viktig at den

---

³ Med «formelle gruppeintervju» mener jeg her gruppeintervju som er klart avgrenset i tid og rom, og hvor det *ikke* hersker det minste tvil verken for informanter eller forsker(e) om at de befinner seg i en intervjusituasjon. Når det gjelder innholdet i intervjuene er spørsmålene som skal brukes ikke nødvendigvis detaljutført. Det eksisterer således en formell og klart definert *intervjusituasjon* selv om intervjuet organiseres uformelt.

⁴ Undersøkelser av allmen karakter som ønskes gjennomført i grunnskolen reguleres av rundskriv F-9/84 (01.09.84) fra Kirke,- Utdannings,- og Forskningsdepartementet. Hvis det dreier seg om taushetsbelagte opplysninger, reguleres dette i *tilllegg* av forvaltningslovens §13, 1.ledd.

enkelte lærer, elev⁵, bruker eller foresatte også er så godt informert som mulig.

Et annet punkt Jacobsen (1993) peker på, er at det må være enighet blant dem som gjennomfører intervjuer med tanke på hva de ønsker å oppnå. Hvis det er flere forskere som skal intervjuer parallelt er det selvfølgelig viktig å samordne en form for intervjuguide slik at man faktisk gjør undersøkelser om samme tema (det er veldig ergelig når en etterpå finner ut at den ene forskeren ikke har stilt et vesentlig spørsmål fordi en på forhånd hadde forskjellige oppfatninger av hva en egentlig ønsket å oppnå). Likeledes er det viktig å avklare hvilke roller den enkelte forsker skal innta dersom flere skal være tilstede under ett intervju. I forlengelsen av dette bør en også tenke på å begrense de emner som skal diskuteres, slik at hvert enkelt får tilstrekkelig oppmerksomhet i det en ved hjelp av gruppeintervju kan risikere å få inn nærmest uante datamengder. Borum & Enderud (1984) fikk for eksempel inn over 1500 utskrevne intervjusider (fra bånd) på en eneste undersøkelse (60 intervjuer, hvert av ca 1 1/2 til 2 timers varighet).

Prosess

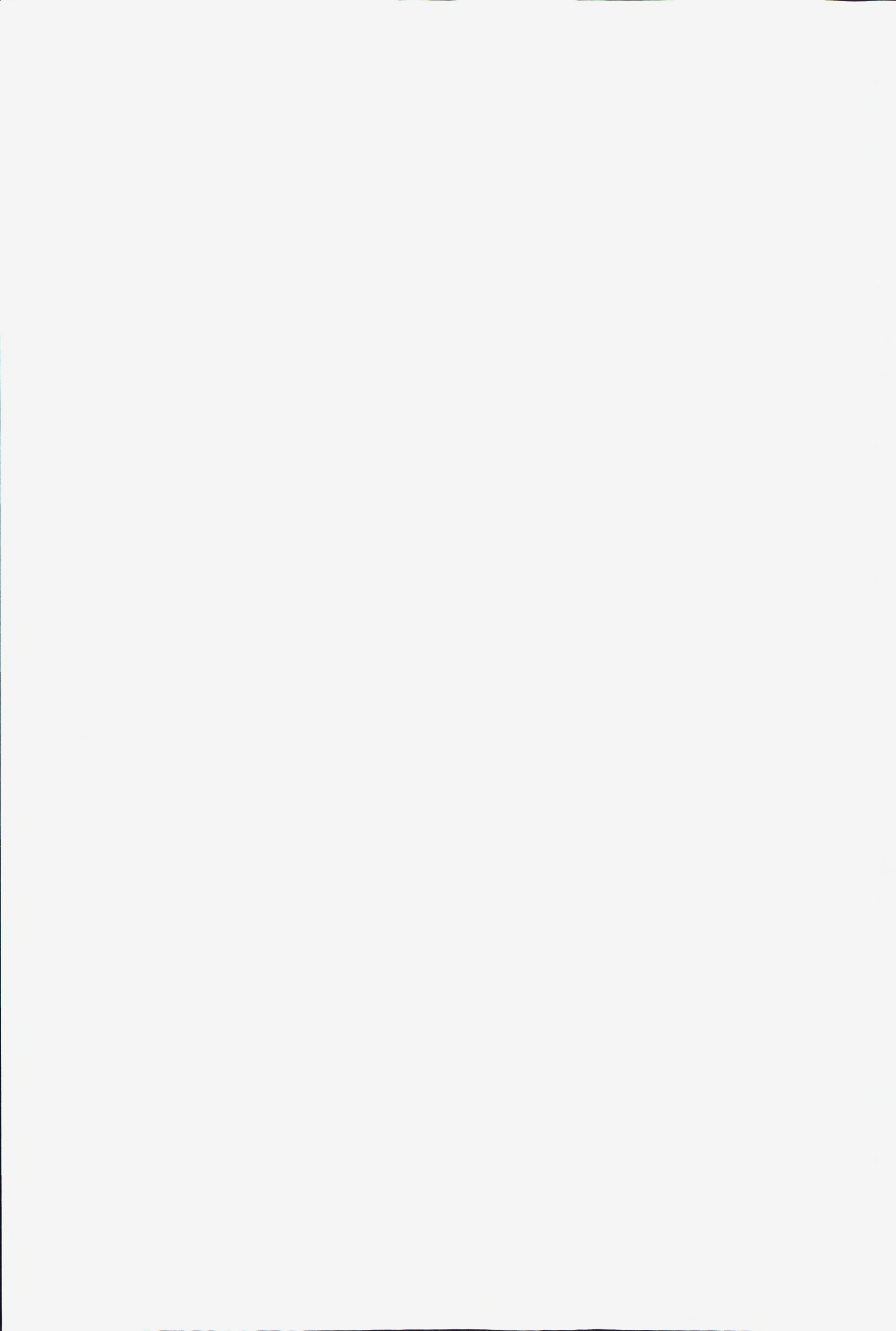
«Intervjuet er en sosial prosess som frembringer de data som vi senere bruker som grunnlag for våre analyser»

(Borum & Enderud, 1984; min oversettelse)

Det er prinsipielt to grunnleggende måter vi som forskere bevisst eller ubevisst kan forholde oss til gjennomføringen av gruppeintervju. Det første er gjennom å inngå en monologisk kontrakt med gruppa, og den andre måten er ved å inngå en såkalt dialogisk kontrakt. (Hoel & Hvinden, 1990). Den monologiske kontrakten vil være basert på en ulikhet mellom forsker(e) og gruppe. I denne situasjonen vil gruppeintervjuet lett kunne få preg av å være

---

⁵ Merk: dersom det dreier seg om elevundersøkelser skal også foresatte være informert (j.fr. rundskriv F-9/84 fra KUF)

en slags muntlig fremføring av et spørreskjema, hvor forskeren stiller spørsmål og gruppa svarer. Dersom slike situasjoner oppstår vil enkelte teoretikere (eks. Goldman, 1962) nok stille spørsmål om hvorvidt situasjonen fremdeles kan defineres som gruppeintervju. I praksis vil det selvfølgelig være flere grunner til at dette kan skje. Et eksempel kan være autoritetsangst i gruppa overfor forskeren. Et annet eksempel kan være at det er en - ofte uerfaren - forsker som enten ikke «ser» gruppas sosiale koder eller gjennomfører intervjuet i henhold til en strengt forhåndsdefinert intervjuguide grunnet egen usikkerhet. Ved å inngå en dialogisk kontrakt vil forskeren kunne gå i aktive samtaler/diskusjoner med gruppa og til dels også være med å styre gruppe i en retning som synes naturlig underveis i diskusjonene.

Alle må få komme til ordet

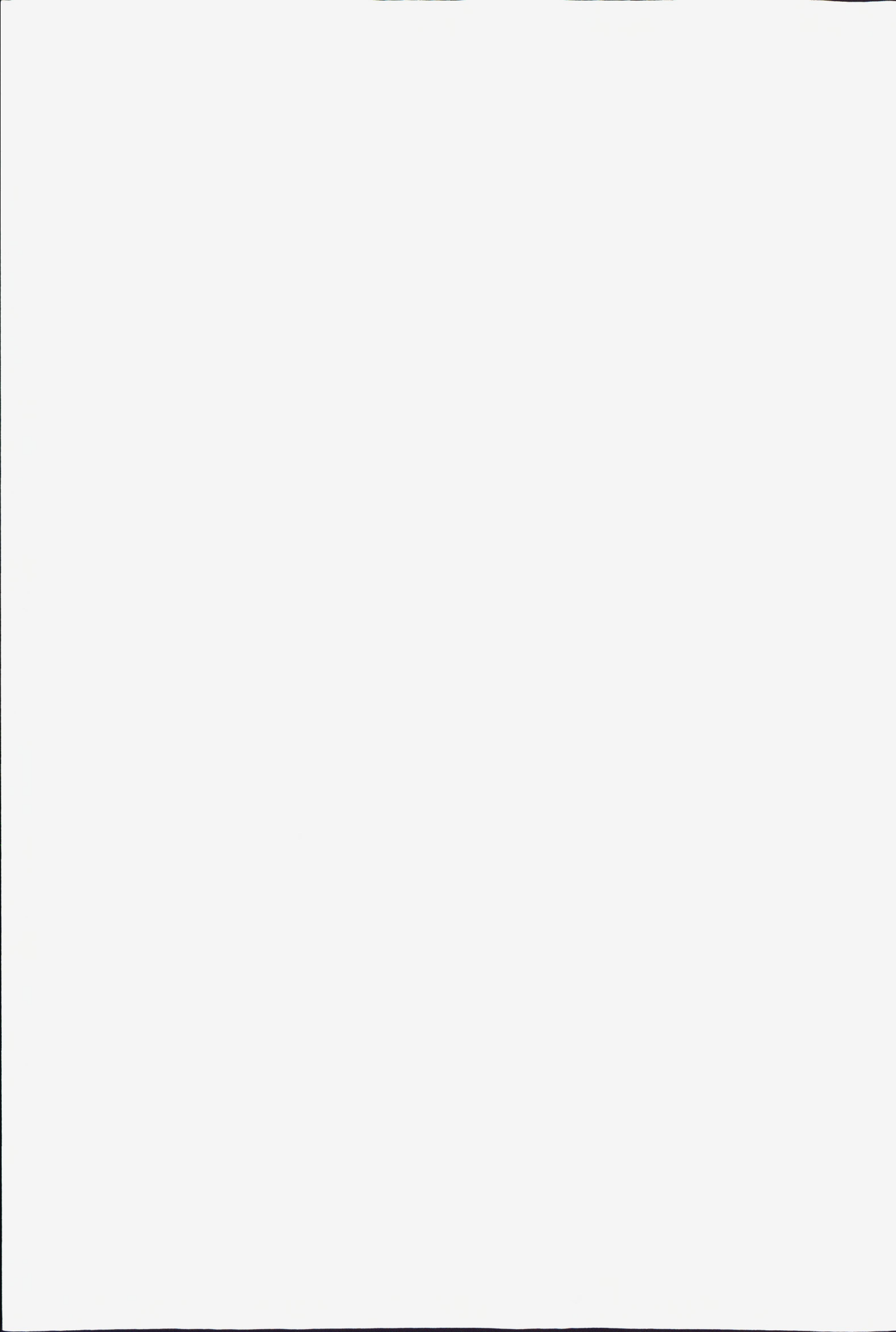
Forskeren må sørge for å styre gruppa slik at alle kommer til ordet, for å sikre at en får frem gruppemeninger, og ikke sterke enkeltmedlemmers individuelle meninger.

Forskeren som «djevelens advokat»

Ved gjennomføring av gruppeintervju hvor «det går litt tregt» eller at forskeren ser at han er i ferd med å bevege seg mot en monologisk kontrakt kan det være fordelaktig å opptre som «djevelens advokat» (Goldman, 1962). Forskeren vil da ofte innta en noe opposisjonell linje overfor resten av gruppa i den hensikt å provosere frem en diskusjon eller noen synspunkter.

Å forhandle om virkeligheten

I den dialogiske kontrakten - hvor forskeren lykkes i å forholde seg til gruppa sin et særegent sosialt fenomen - vil forskeren gjennom sine samtaler med gruppa kunne komme opp i situasjoner hvor han sammen med gruppe må inngå i «forhandlinger om virkeligheten» (Eilertsen & Grepperud, 1991).

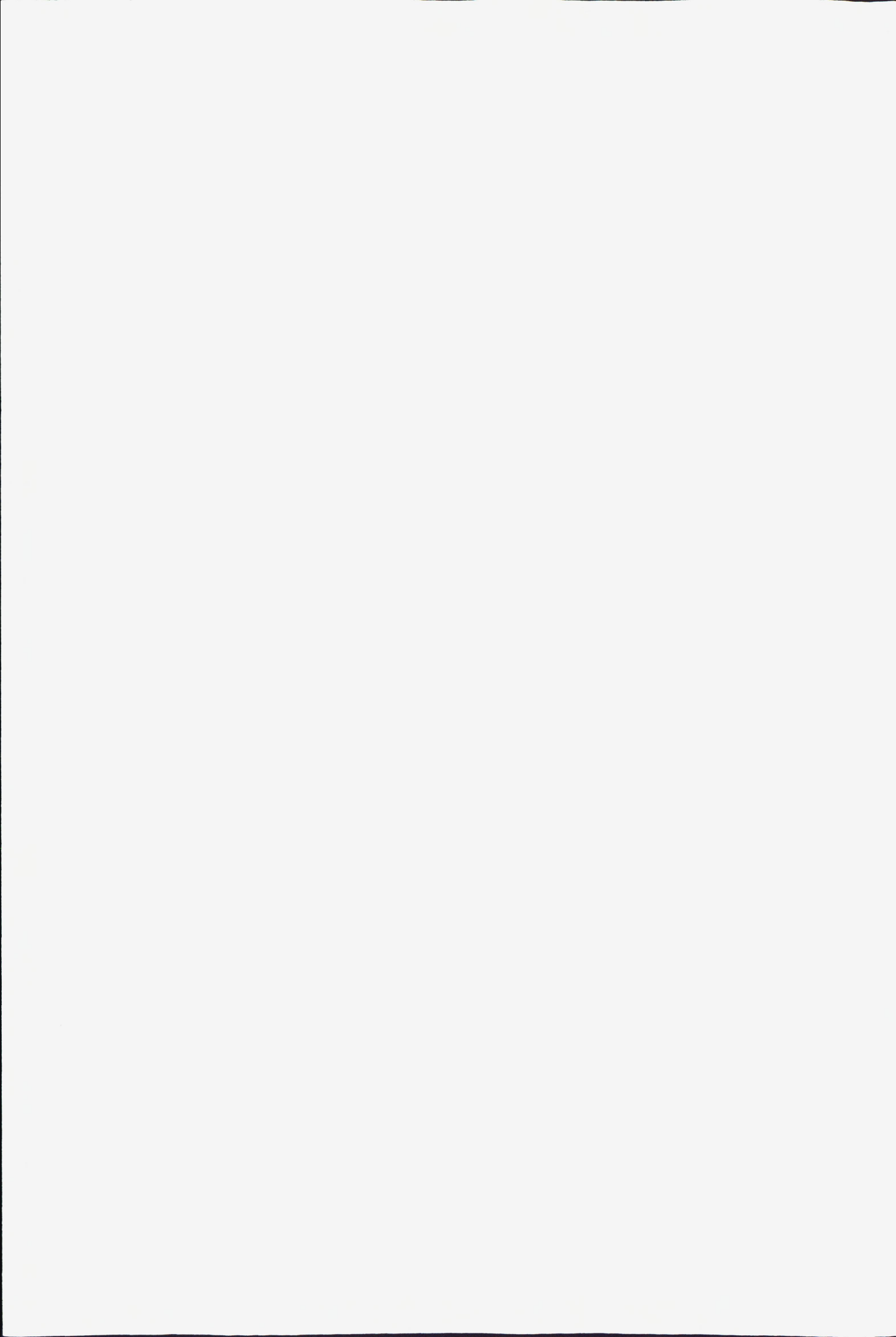

Dette kan være en dyd av nødvendighet spesielt hvis gruppa er uenig i hva den mener, eller om et faktisk hendelsesforløp. Ting som forskjellig begrepsbruk/begrepsapparat kan selvfølgelig også påvirke gruppas virkelighetsoppfatning.

Eilertsen & Grepperud (1991) viser til et eksempel hvor en veileder i et organisasjonsutviklingsprosjekt i skoleverket, hvor man når det forelå referat fra et møte ikke fikk kartet til å stemme med terrenget; begge parter hadde vanskelig for å kjenne seg igjen i referatet. For å løse denne situasjonen ble det så innkalt til et nytt møte hvor målet ble å «i fellesskap komme fram til en beretning som begge parter var fornøyd med» (Eilertsen & Grepperud, 1991). Dette uten at de opprinnelige poengene i intervjuet gikk tapt. Man måtte med andre ord gå inn i forhandlinger om hva som faktisk hadde skjedd, uten å bryte med det som i realiteten skjedde.

Det er selvfølgelig flere grunner til at man kan komme opp i slike situasjoner, enten underveis i et intervju, eller i etterkant av et intervju når deltakerne får «se på trykk» hva de faktisk har sagt. Det er vanlig at et utsagn ofte kan se mer bastant og kompromissløst ut på trykk enn det høres ut i en samtale (det skrevne ord forsterker meninger selv om de er ordrett sitert fra lydbånd). Et annet poeng er at slike fremstillinger ofte kan gi et lite smigrende bilde av gruppa, og at man ofte ønsker å moderere seg eller endre mening når man får se ting «svart på hvitt».

Dersom - eller når - slike situasjoner oppstår vil forskeren ofte kunne hjelpe til med å rydde i gruppas begrepsapparat slik at de først kan samles om begrepsbruk, for så å prøve å fylle noe inn i begrepene (det er en kjent sak at mange misforståelser skyldes upresis begrepsbruk eller at gruppa og forskeren har forskjellig tolkning av samme begrep). En opplagt fare med at forskeren underveis i intervjuet rydder begrep kan være at gruppa adopterer forskerens virkelighetsoppfatning, og at forskeren dermed - ofte ubevisst - leder gruppa mot de resultater han på forhånd hadde ventet å finne.

Etterarbeid

I forbindelse med utskrivningen av intervjuer er det viktig at forskeren prøver å finne essensen - de meningsfylte konklusjonene (Jacobsen, 1993) - av intervjuet, da det i praksis vil være «umulig» å kunne skrive utfyllende om alt som ble sagt under intervjuet. Det er imidlertid viktig å gjøre dette på en slik måte at sannheten ikke forvrenges - eller at deltakerne i intervjuet føler at sannheten er blitt forvrengt. En måte å unngå dette på er å «gå flere runder» med gruppa (Watts & Ebbutt, 1987; Eilertsen & Grepperud, 1991) for å på denne måten «forhandle» seg frem til de ønskede resultater (merk: uten at de viktige poeng forsvinner).

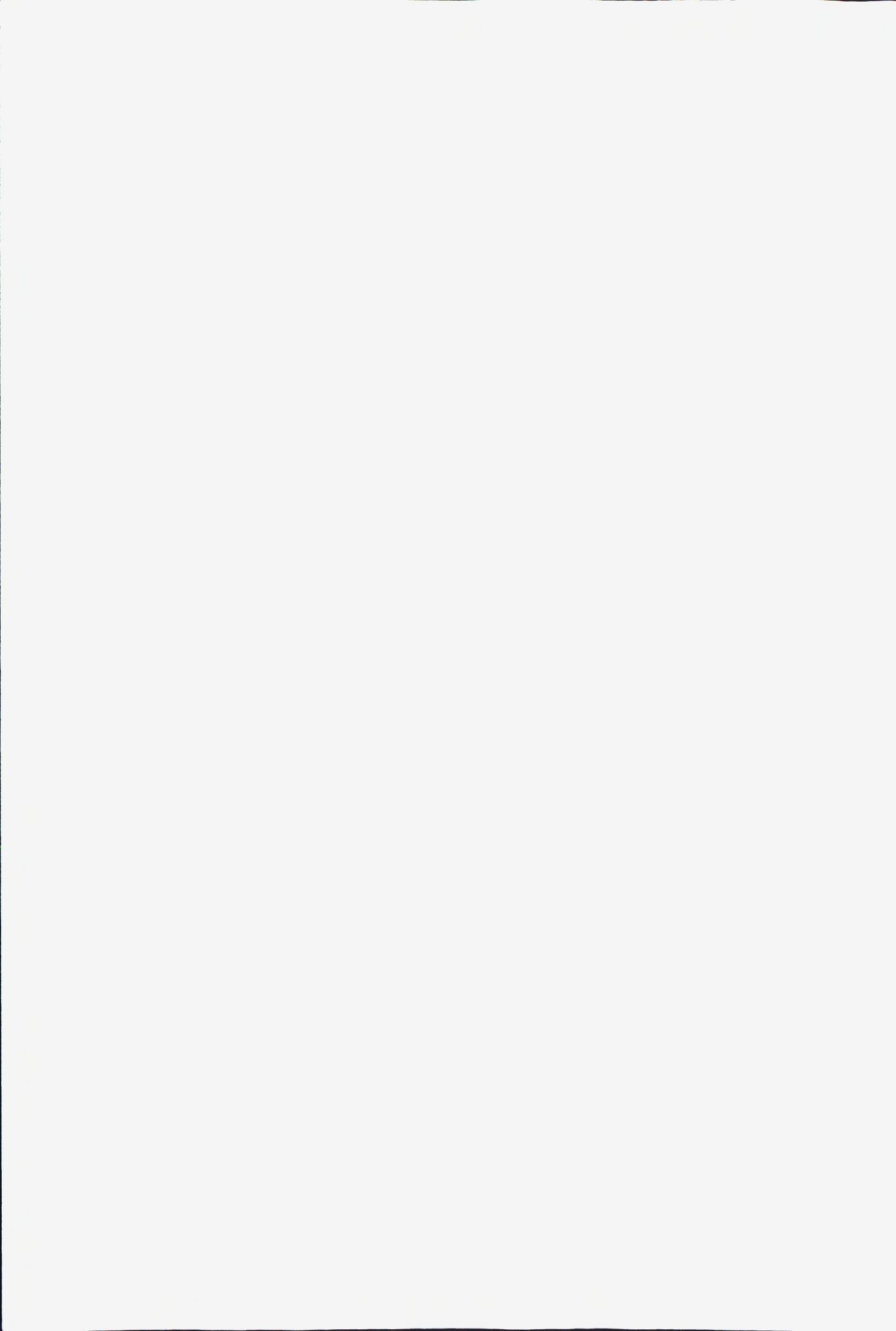
Avsluttende kommentar

I det foregående har jeg forsøkt å vise at gruppeintervju kan være en del av den samfunnsvitenskapelige metoden. Jeg har også forsøkt å vise at begrepet gruppeintervju ikke er noen entydig størrelse verken hva form eller innhold angår.

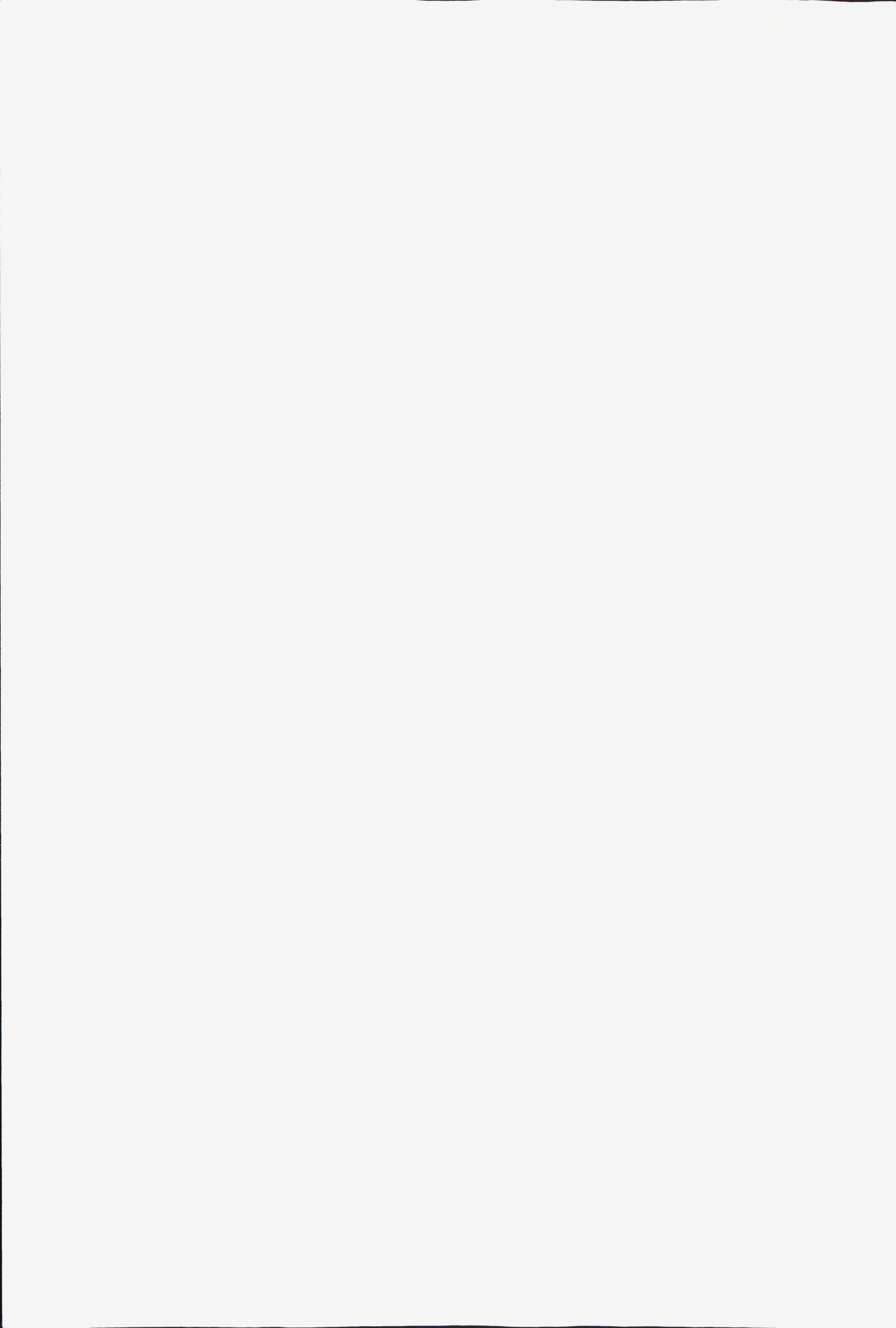
På lik linje med andre metoder har selvfølgelig også gruppeintervjuet sine sterke sider, og sine begrensinger. Blant de sterke sidene vil jeg spesielt trekke frem metoden i forbindelse med kartlegging av gruppers institusjonaliserte liv (i motsetning til deres formelle liv), samt metodens muligheter til å vekke gruppas kollektive hukommelse, for å på denne måten kunne tilføre oss kunnskap som ellers ville vært lite tilgjengelig.

Blant begrensningene kan nevnes at gruppeintervju er dårlig egnet til å ivareta enkeltindividet (unntatt gruppeintervju av typen flere forskere og en informant).

Ved bruk av gruppeintervjuer vil det i likhet med bruk av andre metoder ofte være fornuftig å ta høyde for bruk av flere metoder for å kunne danne seg et mest mulig «komplett» inntrykk. Dette er et generelt råd som alle

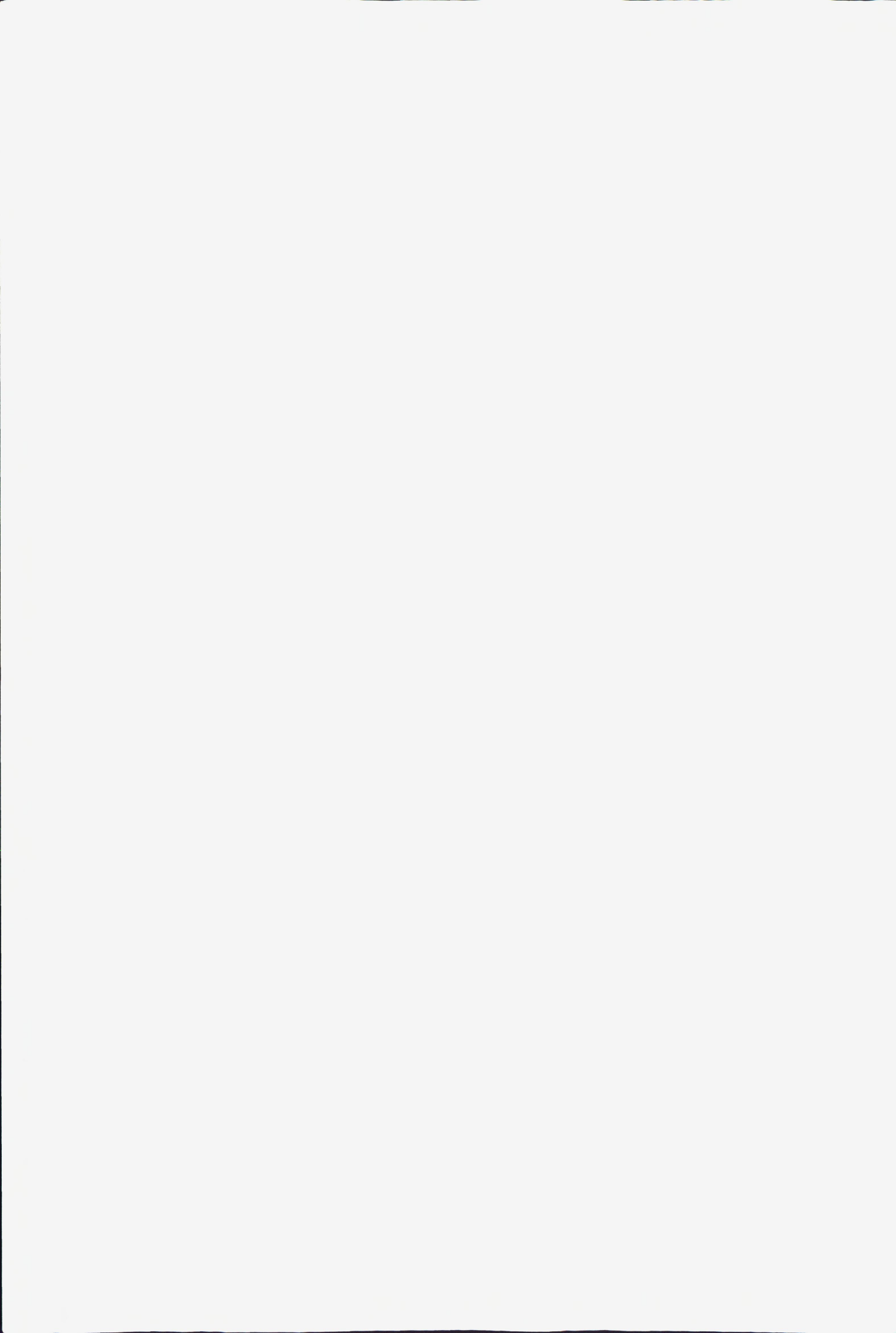
samfunnsforskere bør ha i bakhodet (selv om det ofte vil være utopisk ut fra oversikt, databehandling samt tids- og ressursmessige hensyn å gå innom alt for mange forskningsmetoder).

LITTERATUR

- Bogardus, E.** 1926, *The group interview* i Journal of Applied Sociology vol 10/1926, San Francisco, California (USA)
- Bolman, L. & Deal, T.** 1992 Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse, AdNotam, Oslo
- Borum, F. & Enderud, H.** 1984, *Organisasjonsforskeren som reporter: om innsamling, analyse og rapportering af «hard-to-get-data»* i Enderud, H. 1984, Hvad er organisations-sociologisk metode? bind 2, Samfundslitteratur, København (DK)
- Denzin, A. & Lincon, Y (red)** 1994, Handbook of qualitative Research, SAGE, London (UK)
- Dexter, L.** 1970, Elite and specialized interviewing, Northwestern University Press, Evanston, Illinois (USA)
- Eilertsen, T. & Grepperud, G.** 1991, Ni skoler i utvikling? Universitetet i Tromsø, Rapport 3/1991 i APPUs skriftserie, Tromsø
- Fontana, A. & Frey, J.** 1994, *Interviewing - the Art of Science* i Denzin, A. & Lincon, Y. 1994 Handbook of qualitative Research, SAGE, London (UK)
- Guba, G. & Lincon, Y.** 1988, Effective evaluation, Jossey-Bass Inc, San Francisco, California (USA)
- Goldman, A.** 1962, *The group Depth Interview* i Journal of marketing July 1962, American Marketing Association, Chicago, Illinois (USA)
- Jacobsen, J.** 1993, *Gruppeinterviewet som del af skoleevalueringer* i Norsk Pedagogisk Tidsskrift no. 4-5/1993, Universitetsforlaget, Oslo
- Kvale, S.** 1979, *Det kvalitative forskningsinterview - ansatser til fænomenologisk-hermeneutisk forskningsform* i Borch m.fl. (red) Kvalitative metoder i dansk samfundsforskning, Nyt fra samfundsvitenskapene, København (DK)
- Rosenhan, D.** 1973, *On beein sane in insane place* i Science, Washington D.C. (USA)
- Watts, M & Ebbutt, D.** 1987, *More than the Sum of the Parts: research methods in group interviewing* i British educational research journal vol 13, no 1/1987, Abingdon (UK)

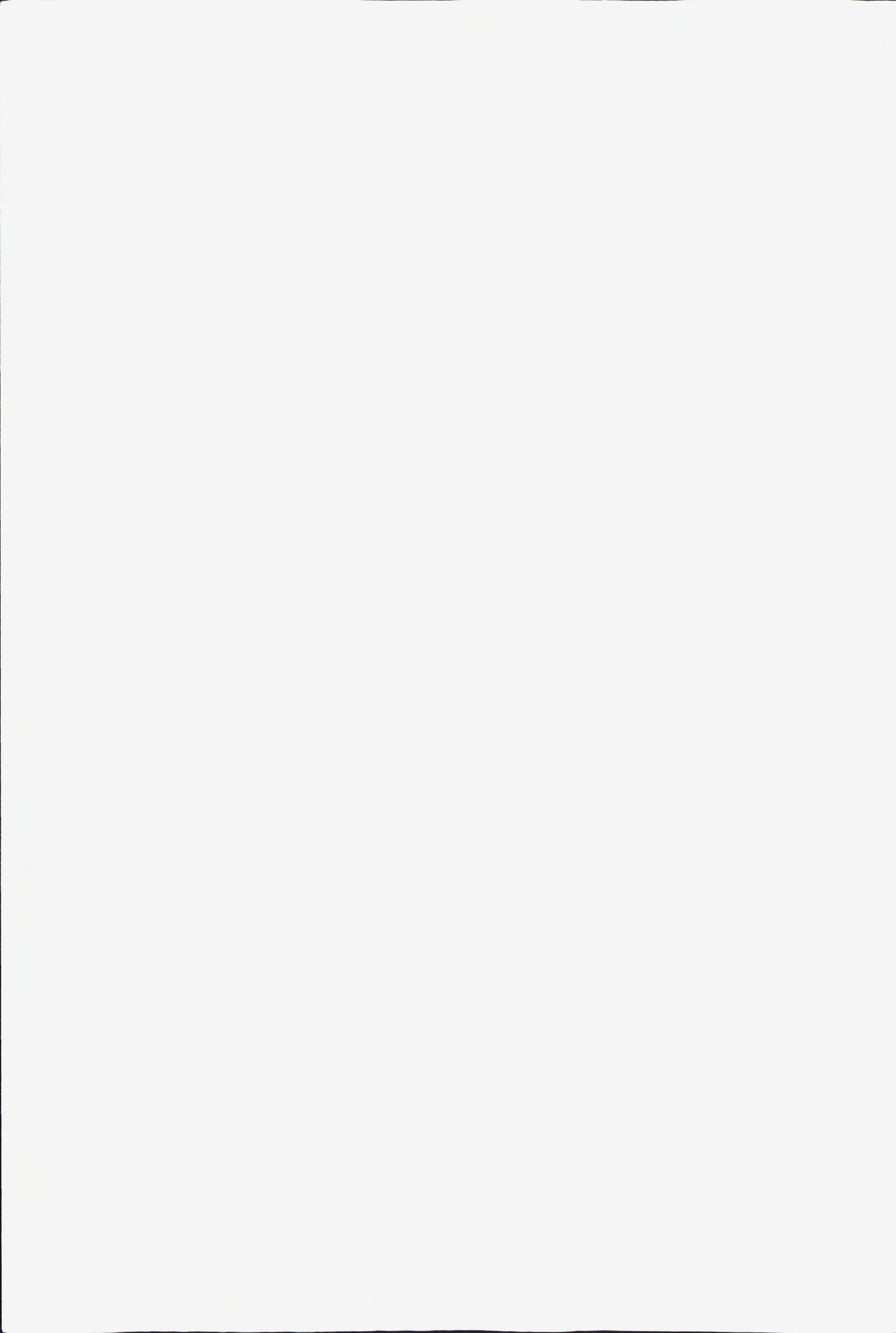

Publikasjonsliste fra Høgskolen i Harstad

Fra og med 1996 ble tidligere publikasjonsserier ved Høgskolen i Harstad erstattet med en **Skriftserie** og en **Arbeidsnotatserie**.

Skriftserien - ISSN 0807-2698

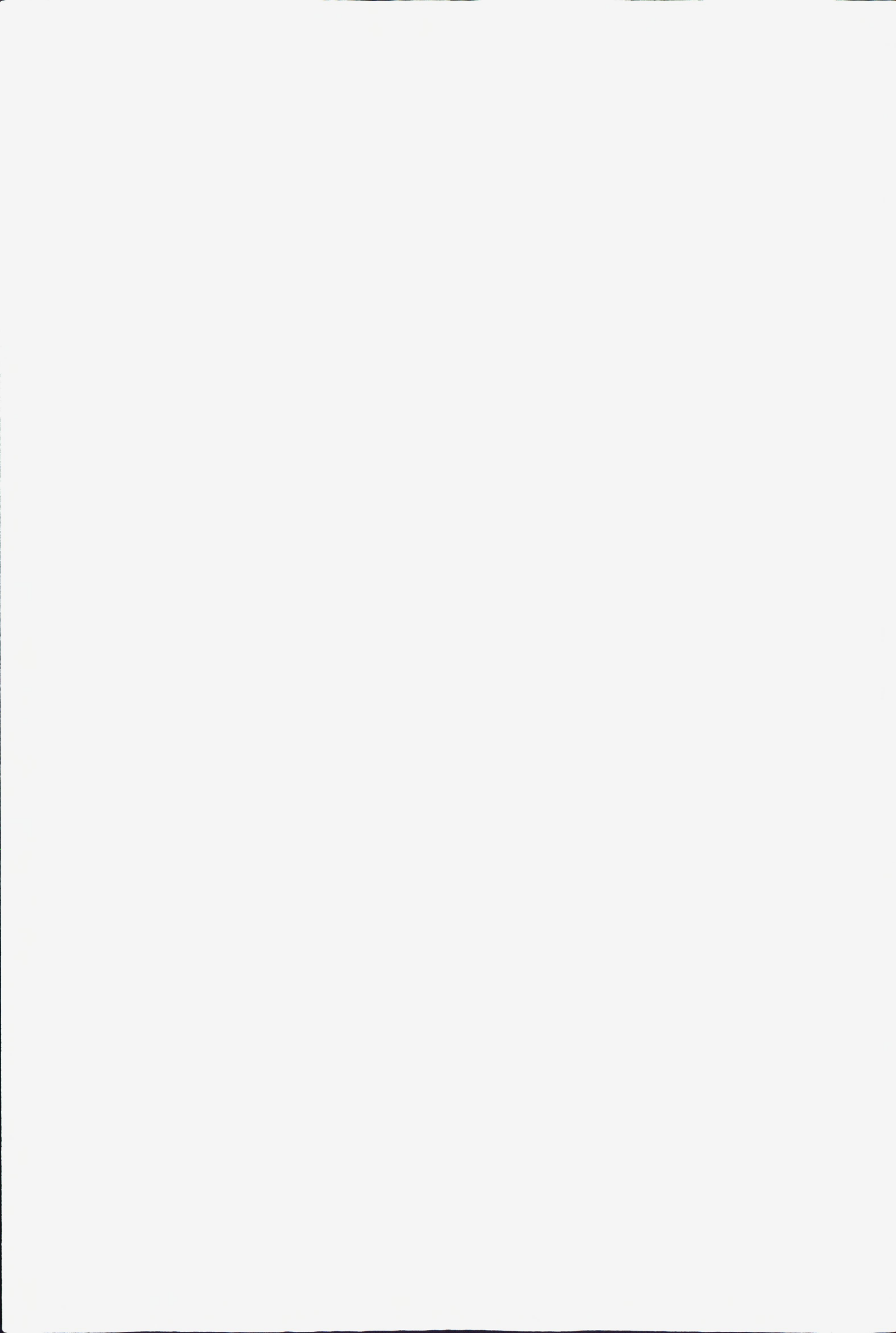
- 1998/2   **Terje Thomsen:** «Gruppeintervjuet - avgrensning, anvendelse og anvisning»
(ISBN 82-453-0089-6) Kr. 30,-
- 1998/1   **Alexander Kwesi Kassah:** «Community Based Rehabilitation and Stigma Management by Physically Disabled People in Ghana».
(ISBN 82-453-0088-8) Kr. 30,-
- 1997/17   **Tore L.Jensen:** «Interorganizational Governance Structure and Outlet Economic Performance». An Application of Accounting Data in Interorganizational Performance Measurement.
(ISBN 82-453-0088-8) Kr. 110,-
- 1997/16   **Tore L.Jensen:** «En analyse av ukedagseffekter i futuresmarkedet for elektrisk kraft». (ISBN 82-453-0086-1) Kr. 30,-
- 1997/15   **Baard Borge:** «Krig, oppgjør og nasjonal konsensus - Etterkrigsoppgjørenes sosiale virkninger i Nederland, Danmark og Norge».
(ISBN 82-453-0084-5) Kr. 40,-
- 1997/14   **Tore Einar Johansen:** «Myter og virkelighet om samer - 'de e forskjell på folk og finna'» (ISBN 82-453-0083-7) Kr. 20,-
- 1997/13   **Eli Samuelsen:** «Den besværlige tiden» - Betragtninger om praksisopplæringen i sykepleierutdanningen
(ISBN 82-453-0082-9) Kr. 30,-
- 1997/12   **Eli Samuelsen:** «Du er ikke verdig en plass i herberget - Refleksjon over etikk og etiske vurderingers plass i sykepleien»
(ISBN 82-453-0081-0) Kr. 40,-
- 1997/11   **Vegard A. Schancke/Miriam G. Lukwago:** «A Programme for Early Intercultural Psychosocial Intervention for Unaccompanied Minor Asylum Seekers and Refugees (EM) - a Group Approach» (ISBN 82-453-0080-2) Kr. 30,-
- 1997/10   **Hilde Nordahl-Pedersen:** «Alternativ medisin og skolemedisin - en paradigmediskusjon» (ISBN 82-453-0068-3) Kr. 40,-

- 1997/9**   **Inger Aksberg Johansen:** «Reminisens i et interaksjonsperspektiv - En kvalitativ undersøkelse basert på intervju med eldre og sykepleiere» (ISBN 82-453-0079-9) Kr. 120,-
- 1997/8**   **Aud Merethe Alme:** «Lønnsreform og ledermobilitet - Metodiske tilnærminger og resultater» (ISBN 82-453-0078-0) Kr. 70,-
- 1997/7**   **Truls Erikson:** «Should Managerial Competence be in the Retail Growth Performance Equation?». (ISBN 82-453-0076-4) Kr. 30,-
- 1997/6**   **Børre Kristiansen/Steinar Johansen:** «Rammer for omsorg - Alternative modeller for organisering av Hamarøy Bygdeheim» (ISBN 82-453-0071-3) Kr. 70,-
- 1997/5**   **Truls Erikson:** «Retail Profit Performance and The Relationship to Marketing Outcomes and Financial Structure» (ISBN 82-453-0075-6) Kr. 30,-
- 1997/4**   **Rolf Utkvitne:** «Kompetanse i Detaljhandelen». (ISBN 82-453-0064-0) Kr. 70,-
- 1997/3**   **Hilde Nordahl-Pedersen (red.):** «Konferanserapport fra Helsedagene i Nord-Norge 1996». (ISBN 82-453-0069-1). Kr. 150
- 1997/2**   **Truls Erikson:** «A Study of Career Choice Intentions Among a Cohort HBS MBA Candidates. The Ajzen Model». (ISBN 82-453-0074-8). Kr. 70,-
- 1997/1**   **Truls Erikson:** «An Empirical Study of Entrepreneurial Choice Intentions Among a Cohort of MIT Sloan Fellows. The Shapero Model». (ISBN 82-453-0072-1) Kr. 50,-
- 1997**   **Stine Margrethe Hem/Ådne Danielsen/Anne Marie Bakken:** «Ansvarsreformen i Kvæfjord - En stor oppgave til en liten kommune». (ISBN 82-90586-49-3, i samarb. med Diaforsk) Kr. 190,-
- 1996/1**   **Arne-Johan Johansen:** «Fra Dårkiste til normalisert omsorg». (ISBN 82-453-0063-2). Kr. 100,-

Arbeidsnotatserien - ISSN 0809-2567

- 1997/2**   **Aud Merethe Alme:** «Prosjektskisse: Tjenestemannsorganisasjoner og forvaltningsreformer». (ISBN 82-453-0085-3) Kr. 40,-
- 1997/1**   **Truls Erikson:** «Applying the Canonical Structure of Analysis by Means of Algebra on Managerial Competence and Retail Growth Performance Variables». (ISBN 82-453-0077-2) Kr. 20,-

Bestilling av publikasjoner

Jeg bestiller herved:

Navn på serien	Nummer	Forfatter	Tittel	Pris
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

Ved samlet kjøp over kr. 500 dekker Høgskolen i Harstad porto/frakt - ellers kommer porto i tillegg.

Navn: .....

Organisasjon: .....

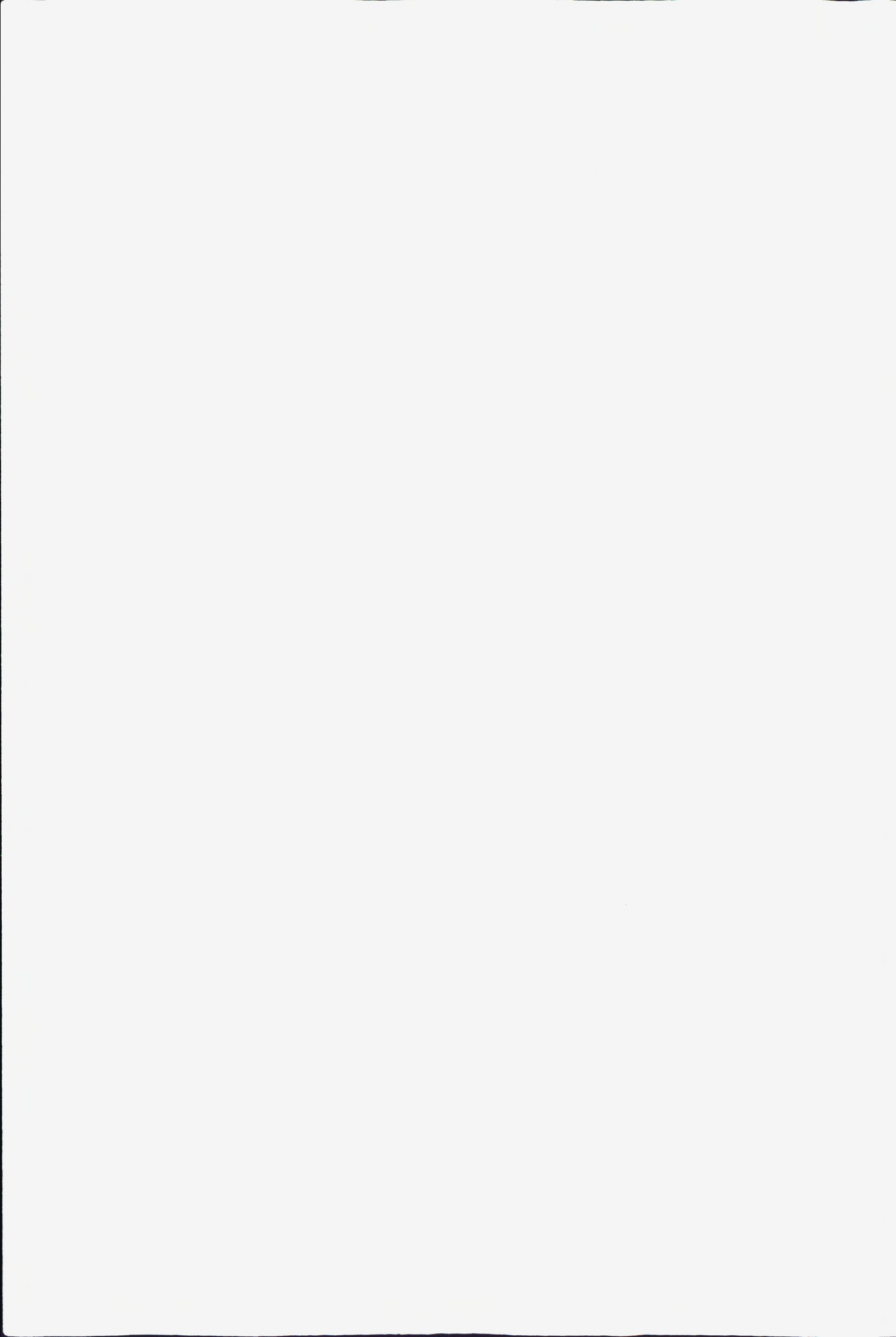
Adresse: .....

Postnr. /sted: .....

Tlf.: ..... Fax: .....

Vennligst fyll ut skjemaet og returner til:

Høgskolen i Harstad, 9400 Harstad
Tlf.: 77 05 81 00 Fax: 77 05 81 01

Depotbiblioteket

98sd 40 445

Visste du at...

... Høgskolen i Harstad med sine ca 1.000 studenter er blant landets minste høgskoler. Et godt studiemiljø og en uformell tone med nærhet og god oppfølging av den enkelte student preger skolen. Ved årsskiftet 1996/97 flyttet vi inn i nye lokaler som ligger idyllisk og sentralt plassert ved byens havnepromenade.

... våre to fagavdelinger - økonomi-/samfunnsfag og helse-/sosialfag - gir flere studiemuligheter blant ulike grunnutdanninger og videreutdanninger:

Grunnutdanninger:

- Varehandel og distribusjon
- Økonomi og administrasjon
- Reiseliv og turisme
- Engelsk grunnfag
- Statsvitenskap grunnfag
- Barnevernpedagogutdanning
- Sykepleierutdanning
- Vernepleierutdanning

Videreutdanninger:

- Revisjon
- Internasjonal handel
- Ledelse og organisasjon
- Helse- og sosialadministrasjon
- Rehabilitering
- Psykiatrisk sykepleie
- Reiseliv og turisme

...foruten ordinære undervisningsoppgaver og kurs påtar Høgskolen i Harstad seg også forsknings- og utredningsoppdrag for næringslivet og det offentlige. Våre ca. 60 fagansatte innehar høy kompetanse og dekker et bredt faglig spekter: Økonomi/administrasjon, sosialøkonomi, ledelse/organisasjon, statistikk, statsvitenskap, sosialantropologi, sosiologi, engelsk, matematikk, pedagogikk, spesialpedagogikk, vernepleie, psykologi, sykepleievitenskap, matematikk, jus.

Post- og besøksadresse: Havnegata 5, 9400 Harstad

Telefon 77 05 81 00. Telefaks 77 05 81 01

Internett: <http://www.hih.no>

HØGSKOLEN I HARSTAD

